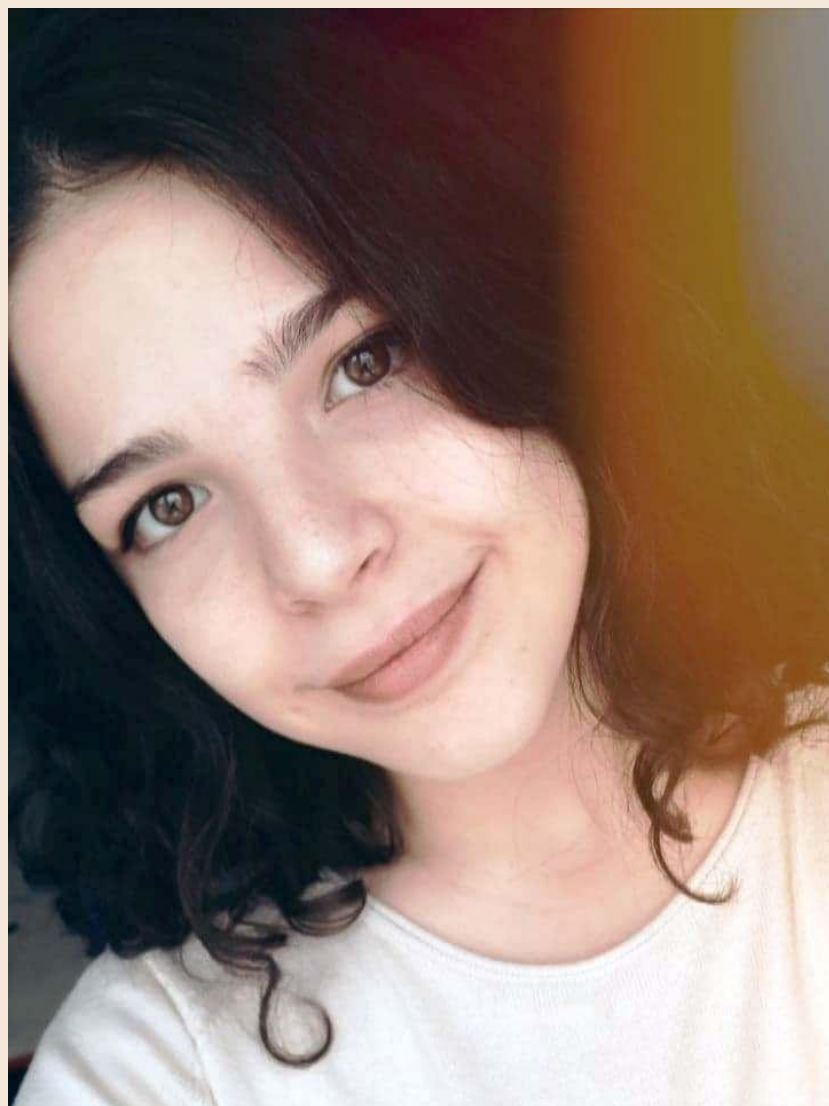

PISANII

S
Â
N
G
E
O
R
Z
E
N
E

OANA ALEXANDRA ARMAN

Educatoarea de 10 din Sângeorz-Băi

SPIRITUALITATE, ISTORIE ȘI TRADIȚIE LOCALĂ
ANUL IX, NR. 10(98), OCTOMBRIE 2020

1915, martie 4. Formație de luptă rusă aflată în tranșee în poziție de tragere

În tranșee:

Arbaiterii noștri pentru armata noastră pregătesc șanțuri acoperite nu ca acestea muscălești .

(Arbaiteri=muncitori; Muscășești=rusești)

Servus : (semnături diverse) Barna, Rednic – Sângeorz, Mihăiese, Sohorca.

Iustin Sohorca T/63 R.H.H. Feldpost N 28

Dorite Nașule!

Învățătorii-arbaiteri și din compania de ștab a diviziei a 16-a vă salută de pe câmpul de război.

..... 4/III 1915

Sărut mâinile nașei și vă salut. Iustin Sohorca arb.

Vă salut și eu Hankel inv.

Salutări de pe câmpul de luptă, Ioan Brătulescu.

Adresată lui Ioan Marcu în Sângeorz-Băi.

(Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud, Fond *Învățător Ioan Marcu* – Aducem mulțumiri d-lui Imre-Károly Tar pentru fotografiile și pentru traducerea textelor de pe cărțile poștale)

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

August 1915, Bistrița

Ostași din Regimentul 63 infanterie austro-ungară

ANUL IX, NR. 10(98), OCTOMBRIE 2020

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie
„George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române

Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu,
Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDACTIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com

Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: adaraban17@yahoo.ro;
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<https://independent.academia.edu/DarabanAlexandru>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

<https://pisaniisang.wordpress.com>

COPERTA 1: Educatoarea OANA ALEXANDRA ARMAN

COPERTA 2: Carte poștală din Primul Război Mondial

COPERTA 3: Carte poștală din Primul Război Mondial

COPERTA 4: Tânără pereche din Sângeorzul de altădată

Fotografiile din acest număr provin din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (colecția fotografii), Facebook (Vicariatul greco-catolic Năsăud, Leon Prădan, Cornel Rusan, Iosif Ciunterei, Liceul „Solomon Haliță” Sângeorz-Băi), Centrul Cultural „Iustin Sohorca” Sângeorz-Băi, colecția personală a artistului Maxim Dumitraș

Cuprins

<u>CUPRINS</u>	5
<u>EDITORIAL</u>	
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Despre ascultare</i>	6
<u>SÂNGEORZENI DE ISPRAVĂ</u>	
OANA ALEXANDRA ARMAN – <i>Educatorea de 10 din Sângeorz-Băi</i>	7
<u>BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE</u>	
<i>Corpul învățătoresc din Sângeorgiu – Anul școlar 1876/1877</i>	8
<i>O plângere a unui membru al senatului școlastic din Sângeorgiu</i>	9
<i>Despre Băile Sângeorgiului în iulie 1884</i>	12
DORIN DOLOGA, ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Participarea locuitorilor români din localitatea Sângeorz-Băi la Primul Război Mondial</i>	13
<u>DIN GRANITĂ</u>	
<i>Iarăși din graniță</i>	36
<i>Din comitatul întrunit Bistrița-Năsăud</i>	38
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Gimnaziul năsăudean și Primul Război Mondial</i>	40
DR. GEORGE UZA, <i>Din corespondența generalului Leonida Pop</i>	47
ICU CRĂCIUN, <i>Traducătorul George Coșbuc și Poema indiană Sacantala de Calidasa</i>	50
<u>DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI – Publicistica</u>	
<i>Un semn caracteristic – I</i>	54
<i>Un semn caracteristic – II</i>	56
<i>Un semn caracteristic – III</i>	58
<i>Un semn caracteristic – IV</i>	60
<i>Un semn caracteristic – V</i>	62

EDITORIAL

DESPRE ASCULTARE

ALEXANDRU DĂRĂBAN

În lumea de azi se pune tot mai mult accentul pe democrație, pe colegialitate, pe comuniune, deși oamenii sunt grăbiți și agitați. Nu se mai roagă pentru a întâlni persoana de care trebuie să îi asculte și nici nu o mai caută. Se mulțumesc cu preotul care le iese în cale. Iar de cele mai multe ori, acest preot este cel din parohia din care fac parte. Oamenii se simt în siguranță atunci când, făcând ascultare, împlinesc sfaturile părinților duhovnicești. Sfântul Ioan Scărarul spunea că „ascultarea înseamnă a nu te mai încrede în tine toată viața, orice bine ai săvârși”. Și ori de câte ori apar divergențe, păreri diferite, cel mai mare, „bătrânul”, „jupânul”, îi aduce aminte celui mai mic că nu mai are dreptul la opinie. Acest fapt s-a împământenit, devenind tradiție, rutină, care transformă ascultarea într-un instrument de dominare. Cred că uneori facem mare caz de „infaibilitatea” slujitorilor lui Dumnezeu. Nu mai punem întrebări, facem doar ascultare. Mă tem că sunt situații când discuția dintre credincios și părintele duhovnicesc se transformă într-o discuție ca de la un superior la un inferior. Și așa ajungem să vorbim de ordine și nu de sfaturi. Și după cum știm, ordinele nu se discută ci se execută. Astfel, viața creștină ajunge să se rezume doar la o încadrare mecanică în tiparele unui spirit de turmă care depersonalizează. Trebuie să luptăm împotriva unei ascultări oarbe. De multe ori se pune întrebarea: se poate merge cu ascultarea până la absurd? Nevoia de disciplină în marile mănăstiri au impus, cu vremea, ascultarea necondiționată. Se mai naște o altă întrebare: ascultarea, în ce raport se află cu noile orientări care își fac loc chiar în viața Bisericii? Ascultarea trebuie pusă în contextul libertății. Dacă e de bunăvoie, mai poate fi socotită antidemocratică sau împotriva comuniunii? În toate democrațiile cetățenii își fac legi de care apoi ascultă. Spiritul de dragoste și comuniune trebuie să prevaleze și în ascultare, care nu trebuie să fie doar un instrument de disciplinare, dar și un instrument de apropiere. Ascultarea nu trebuie să diminueze demnitatea omului așa cum s-a făcut sub comunism. Ascultarea a fost pentru unii, în acele timpuri, un compromis cu regimul, trecând apoi la ascultarea celui de lângă el, transformându-se în delațiune, turnătorie la securitate, devenind înjosire. În astfel de cazuri trebuie să mai facem ascultare? Unii părinți spun că în astfel de cazuri trebuie să schimbăm duhovnicul, au spus că și în aceste situații e bine să facem ascultare, pentru că Dumnezeu le va întoarce pe toate în bine, datorită ascultării noastre. Mai mult, se spune că pe duhovnic nu trebuie să-l întristezi, căci dacă ai făcut acest lucru L-ai întristat pe Dumnezeu. Ar fi bine și trebuie să credem că ascultarea trebuie să înceteze atunci când intervine minciuna, căci dragostea se bucură doar de adevăr.

SÂNGEORZENI DE ISPRAVĂ

OANA ALEXANDRA ARMAN

Educatoarea de 10 din Sângeorz-Băi

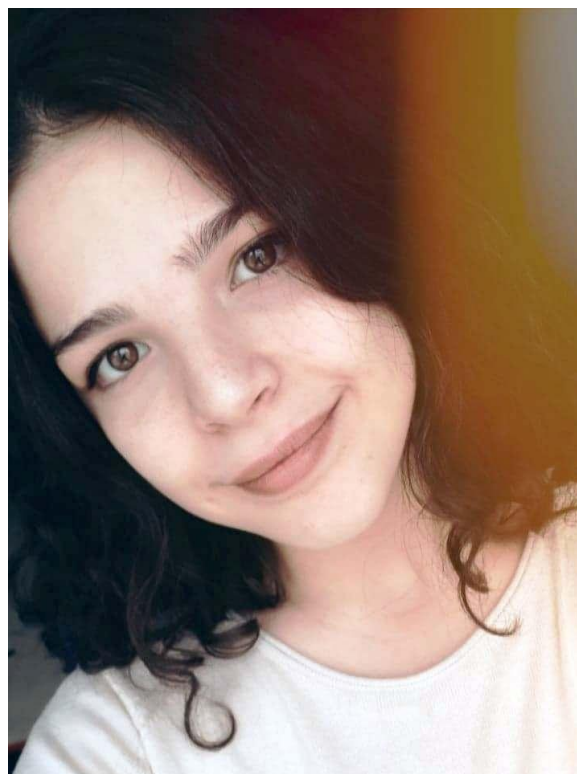
Anul acesta, la concursul de titularizare, un singur candidat a reușit să obțină nota maximă. Este vorba despre Oana Alexandra Arman, de loc din Sângeorz-Băi, care a susținut proba de Limba și literatura română, pedagogia preșcolară și metodică desfășurării activităților instructiv-educative în grădinița de copii.

Absolventă a Colegiului Național „Liviu Rebreanu”, promoția 2016, profil Filologie, Alexandra Arman a urmat cursurile Facultății de Psihologie și Științele Educației din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.

În primul an de activitate, care a fost unul atipic din cauza pandemiei, a predat la Grădinița nr. 13 din Bistrița, număr care se pare că i-a purtat și noroc.

„Examenul nu mi s-a părut dificil, asta poate și pentru că m-am pregătit foarte mult, am stat săptămâni întregi în casă și am învățat deoarece mi-am dorit foarte mult să iau notă bună. Sunt două posturi titularizabile la nivelul județului, la Galații Bistriței și Pintic, și cred că voi opta pentru Galații Bistriței”, ne-a declarat Alexandra Arman.

O felicităm pentru nota obținută și-i dorim o carieră frumoasă și îndelungată alături de copiii noștri, cu sănătate, dăruire, răbdare și profesionalism¹.

---

¹ <https://rasunetul.ro/oana-alexandra-arman-educatoarea-de-10-din-sangeorz-bai-singura-nota-maxima-la-titularizare-pe-judet>

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

CORPUL ÎNVĂȚĂTORILOR DIN SÂNGEORGIU

- Anul școlar 1876/1877 -

1. Mihai Domide, director și învățător ordinar în clasa a III-a trivială. A propus, în afară de religie, toate obiectele prescise. Numărul orelor: 23.

2. Eremia Șorobetea, învățător ordinar în clasa a II-a trivială. A propus, în afară de religie, toate obiectele prescise. Numărul orelor: 23.

3. Simion Tanco, catehet greco-catolic la școala trivială. A propus Religia în școala trivială. Numărul orelor: 4.

4. Ștefan Utalea, învățător ordinar în clasa a II-a școala elementară. A propus, în afară de religie, toate obiectele prescise. Numărul orelor: 23.

5. Vartolomeu Șorobetea, învățător ordinar în clasa I a școlii elementare. A propus, în afară de religie, toate obiectele prescise. Numărul orelor: 23.

6. Silviu B. Sohorca, catehet greco-catolic la școala elementară. A propus Religia în școala elementară. Numărul orelor: 4¹.

Școala	În clasa	Numărul școlărilor		Părăsiră în decursul anului	Școlari ordinari la finea semestrului al II-lea														
		La început	La finea		După naționalitate	Religiune						Progres							
		Anului școlar 1876/1877				Români	Germani	Măgari	Sârbi	Greco-catolici	Ortodocși	Greco-catolici	Ortodocși	Emine	În primă	În secundă	În tertiă	Nexamină	Suma
Sângeorgiu	II	17	16	1	16	-	-	-	16	-	-	-	-	4	10	2	-	-	16
	III	20	19	1	19	-	-	-	19	-	-	-	-	7	8	4	-	-	19
	I	118	56	62	56	-	-	-	56	-	-	-	-	11	25	20	-	-	56
	II	55	30	25	30	-	-	-	30	-	-	-	-	5	18	7	-	-	30
	Suma	210	121	89	121	-	-	-	121	-	-	-	-	27	61	33	-	-	121

¹ Dr. Paul Tanco, *Programa a VI-a a Gimnaziului superior român greco-catolic din Năsăud, anul școlastic 1874-6, Blaj, 1877, pp. 50-51.*

O PLÂNGERE A UNUI MEMBRU AL SENATULUI SCOLASTIC DIN SÂNGEORGIU

Vin cu respectuoasa rugare ca onorata redacție să binevoiască a primi în coloanele „Observatorului” următoarea descoperire:

În confiniul militar grăniceresc al II-lea regiment român, nici la o comună nu a existat vreun fond scolastic până când a intrat în funcțiune Ioan Marian ca vicar și deodată director al tuturor școlilor din districtul militar grăniceresc al Năsăudului.

Marele și zelosul român Ioan Marian a avut înțelepciunea, a avut curajul de leu, de a întreprins și purtat acele lupte până ce a învins, de a trecut dreptul regalului de cârciumărit, anume cel de 3 luni toamna în fiecare an în folosul școlilor sătești. Același bărbat, etern fie-i numele său, prin statut a înființat fondurile scolastice comunale astfel că atari venite, respectiv acele fonduri să nu fie atinse de nici o eroagațiune până atunci până când capitalul nu va fi crescut și anume:

- a) Pentru comunele mari la suma a 4.000 fl. monedă convențională.
- b) Pentru comunele mijlocii la suma a 3.000 fl. monedă convențională.
- c) Pentru comunele mici la suma a 2.000 fl. Monedă convențională.

De atunci și până la desființarea institutului militar de graniță, fondurile scolastice comunale au fost în păstrarea și administrația cea mai corectă la comanda militare grănicerești de campanie sub controlul și cenzurarea mai înaltelor comanda militare; iar după această perioadă, aceleași fonduri s-au păstrat și administrat de către antistiile comunale și mai pe urmă de către senatele scolastice locale, iar cenzurarea acelor a fost concretizată senatului scolastic districtual din Năsăud.

Din cauza că poate în unele comune nu s-au purtat rațiunile în mod corespunzător, ori poate că în unele comune s-au întâmplat și oareșicare scăderi în bani, senatul scolastic cenzurând rațiunile fondurile scolastice comunale, au dat și peste unele dificultăți, din care cauză a propus, chiar și din punct de vedere al uniformității, ca pe viitor toate fondurile scolastice comunale, respectiv administrarea lor, să fie la mâna comisiei centrale administratoare a fondurilor scolastice grănicerești din Năsăud.

Acea propunere au primit-o toate comunele și așa toate fondurile scolastice comunale au trecut la comisia administratoare centrală din Năsăud; însă pentru această trecere nici un senat scolastic local nu a fost dispensat nici scutit de sarcina sa de răspundere, de obligământul său cel greu impus lui de lege, de a veghea asupra averii școlii, de a lucra pentru sporirea aceleia și – ce e peste toate – pentru orișice daună ce s-ar întâmpla, a da de seamă chiar la rebonificarea daunei.

O PLÂNGERE A UNUI MEMBRU AL SENATULUI SCOLASTIC DIN SÂNGEORGIU

Atunci am crezut cum că fondurile scolastice comunale se vor administra în regula cea mai sigură și corespunzătoare; acum însă vedem că ne-am rătăcit în credința noastră, acumă ne căim – că atunci am crezut – acumă ni s-a umplut sufletul nostru de amărăciune văzând la ce-am ajuns, în loc de creștere, scădere în fondul scolastic comunal.

Ca nu cumva, tăcând senatul scolastic local, să cadă fondul scolastic al comunei noastre Sângeorgiu, în o mai mare scădere, senatul recunoscându-se răspunzător chiar și cu averile sale, s-a văzut împins de obligământul său de a face și subșterne la onoratul senat districtual din Năsăud următoarea apelațiune:

„Onorat senat scolastic confesional greco-catolic districtual!

Când s-au luat prin comitetul scolastic grăniceresc hotărâre pentru administrarea cumulativă a tuturor fondurilor scolastice locale din fostele comune grănicerești, subsemnatul senat scolastic local a decis a se ține în curentul administrării și pentru atingerea acestui scop, a purtat grija să-și câștige la încheierea fiecărui an raționar o copie autentică despre rațiunea aceluia an.

Când a făcut senatul aceasta, a avut în vedere cum că prin acea centralizare, adică purtându-se rațiunea fondului scolastic de aici în alt loc și prin alte organe, senatul nu este descărcat de răspunderea ce-i impune legea scolastică în privința administrării.

În chipul acesta, senatul de aici, încă de la anul 1872, a descoperit cum că tangenta dreptului de cârciumărit de pe acel an nu a intrat în fondul scolastic local.

Crezând noi cum că acea sumă s-a luat la fondul central pe timp scurt și din lipsă, am lăsat lucrul să treacă și să se îndrepte de la sine; dar îndată cum s-a observat că în anul următor în loc să se plătească suma din anul trecut, s-a luat din nou și tangenta anului 1873.

Stând lucrul astfel, senatul de aici cerând de la administrația fondurilor scolastice deslușiri, a primit răspunsul că acele sume numai din greșeală nu au intrat la locul lor și că lucrul s-a îndreptat.

Și în adevăr, în anii 1873 și 1874, tangenta anuală cu 229 fl. v. a. apare ca intrată la fondul scolastic local.

De la anul 1875, însă, adică de 8 de ani de zile și, respectiv, acumă de 9 ani acea tangență nu a mai intrat în fondul scolastic local, ci s-au oprit la fondul scolastic central.

Pe cât timp fondul scolastic central ar lua unele sume pe timp scurt din lipsă, acest senat nu ar avea nimic de obiecționat, îndată ce acele sume s-ar replăti fondului nostru; dar când o sumă de aproape 1.800 fl. v. a. stă la un fond străin în paguba fondului scolastic local, acest senat nu numai este îngrijorat de starea fondului local, dar este silit a declara o astfel de administrație absolut necorectă, ca să nu zicem mai mult.

Poate ne va obiecționa că îndată ce fondul nostru nu se administrează prin noi, nu poate cade pe noi nici un fel de răspundere în obiectul administrării, dar

---

O PLÂNGERE A UNUI MEMBRU AL SENATULUI SCOLASTIC DIN SÂNGEORGIU

---

chiar așa fiind, oare noi ca simpli coproprietari ai acestei averi nu avem dreptul să întrebăm: de când și de unde cineva și-a luat dreptul a ataca cu voia sa fără voia noastră averii școlii noastre? De când cineva are dreptul a ține o sumă de atâtea sute atâți ani fără nici un folos pentru fondul nostru?

Suntem în drept a pune aceste întrebări, pentru că avem a da seama și pentru că avem lipsă de un răspuns limpede, ca să putem și noi răspunde la vreme de lipsă.

Tot ceea ce ni s-a răspuns până acuma din partea onoratei administrații este că acea sumă se vede trecută în cartea de evidență, ceea ce va să zică: banii nu ar fi pierduți.

Întrebând însă din nou: cum rămâne atunci cu dauna? Are fondul central intenția să plătească după aceasta suma ținută atâta timp cel puțin 6% cât dă casa de păstrare și care ar face cel puțin 700 fl. Ne rugăm să nu ni se zică că voim dauna fondului central, căci jertfele ce le facem pentru fondul central pentru fondul central ne scutesc de astfel de bănuieli și, în schimb, ne rugăm să nu poftească nimeni dauna fondului nostru local.

Sub astfel de împrejurări, averea școlii nu poate decât să scadă și subsemnatul senat are cauza să se întrebe, cum va putea face față lipselor școlii ce cresc în fiecare zi? Și când va fi pus în poziția a spori plățile învățătorilor care, la noi, stau mai rău ca oriunde.

Ce s-ar alege de noi când s-ar constata că din vina noastră s-a făcut școlii o daună de atâtea sute?

Responsabilitatea ce o avem de o parte, precum și lipsele ce le suferă școala, de altă parte, ne impun datoria de a pune capăt unei administrații atât de păgubitoare și de aceea subsemnatul senat își permite a ruga cu supunere pe prea onoratul senat școlastic districtual, să binevoiască a face ca:

1. Fondul școlastic central să plătească tangenta luată arbitrar atâția ani după o altă din fondul școlastic local sau încă să o treacă în rațiuni ca un împrumut în toată regula.

2. Fondul școlastic central să plătească după tangenta folosită de la anul 1875 încoace 6% ca dobândă.

3. În viitor să nu se mai ia arbitrar nici o sumă de bani din fondul nostru sub nici o titlă, fără dobândă.

În urmă, ne permitem a observa cu supunere că acest senat nu se poate sub nici un motiv abate de la aceste condiții și pentru cazul când aceste cereri nu se vor considera, declară rezolut că va cerca a-și dobândi dreptate pe alte căi ce-i sunt deschise¹.

---

¹ *Observatoriulu*, Sibiu, Anul VI, 1883, nr. 98 (10/22 decembrie), p. 496.

DESPRE BĂILE SÂNGEORGIULUI ÎN IULIE 1884

A început sezonul de vară. Lumea de pe la orașe caută sănătate și distracție pe la băi și pe la țară. Direcțiunea scadelor de pretutindenea fac reclame prin ziare, făcând cunoscută puterea de însănătoșire a băilor de sub administrația lor. Morboșii caută aer curat, comodități și puterea vindecătoare a apelor; sănătoșii cearcă distracție și cei mai mulți merg la băi, ca să omoare urâtul vremii. Proprietarii băilor fac parale, treaba morboșilor de și-au recâștigat ori nu sănătatea pierdută, destul că medicii de prin orașe și provincie le-au făcut treabă trimițându-le cu ridicata oaspeți. Unii recomandă băile din străinătate, căci se pot cheltui parale mai multe, alții stau în legătură cu proprietarii de băi din patria și îndrumă pe pacienți aici. Arareori se ține cont de suferințele bolnavilor. E dovedit că legăturile medicilor cu diferitele băi joacă rol mare în trimiterea la aceste băi. Bolnavii mai adeseori se întorc și mai bolnavi.

În Ardeal, putem zice, că nu avem decât o singură baie, pe care am putea-o numi românească, baia minerală de la Sângeorgiu, pe teritoriul fostului district al Năsăudului.

Amăsurat comodităților ce au putut oferi proprietarii acestor băi – comuna – oaspeților, aceștia putem zice că au fost destul de numeroși. Nu se poate zice tot așa de interesul publicului român. Se cheltuiesc paralele cu miile pe la băile străine de o valoare sanitară neasemănător mai mică ca a celor de la Sângeorgiu și-au dat prea puțin osteneală a face acest loc de cură cunoscut publicului. Abia, din când în când, în câte o mică notiță am citit prin ziarele române. Un raport mai pe larg asupra acestor băi n-am văzut până acum și nu e deci mirare, că sunt așa de puțin cunoscute, cu toate că mulți veniți morboși s-au dus sănătoși. Afară de comoditatea băilor străine nimic nu lipsește acestor băi. Ținutul e pe cât se poate de romantic și aerul sănătos, apa de o putere vindecătoare necontestabilă, traiul e ieftin și viața românească.

Prin deschiderea căii ferate până la Bistrița se înlesnește oaspeților și călătoria, fiind de aici numai cale de vreo 4 ore până la Sângeorgiu.

E daună că nu jertesc oamenii competenți puțină osteneală a face descrierea acestor băi în o broșură în limba română și germană pe care, apoi, să o împartă în toate părțile, făcând astfel cunoscute aceste băi minerale.

Aceasta ar fi de lipsă și în interesul proprietarilor și în interesul oamenilor suferitori și cu deosebire a publicului român pătimitor, căci prin statistica băilor abia notițe de câteva șire se iau și aceasta nu de ajuns pentru a face cunoscute niște băi, ce abia de câțiva ani se ridică¹.

---

¹ *Tribuna*, Sibiu, Anul I, 1884, nr. 61 (28 iunie/10 iulie), p. 242 (articolul este semnat cu pseudonimul *Un oaspe*).

PARTICIPAREA LOCUITORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

DORIN DOLOGA
ALEXANDRU DĂRĂBAN

Demersul de a readuce în atenție eroii români este unul binevenit, în condițiile în care în momentul actual aceștia nu mai există în mentalul nostru. Acest lucru se datorează împingerii istoriei în desuetudine, inculturii generale, dar și hiperbolizării eroilor. Prin această hiperbolizare sunt considerați eroi cei care au făcut totul pentru țară, care s-au jertfit pentru ea. Eroii au fost însă nu numai cei care și-au dat viața pentru țară, ci și aceia care au luptat ani de zile pe front, așa cum au fost locuitorii români din Sângeorz-Băi, mobilizați în cadrul armatei austro-ungare și trimiși pe front în Primul Război Mondial. Eroii sunt și ostașii care și-au făcut datoria, care nu au dezertat în fața inamicului.

Locuitorii români din Sângeorz-Băi, ca și cei din întreaga Transilvanie, care au luptat în cadrul armatei austro-ungare, sunt și ei eroii ai neamului românesc. Aceștia nu pot fi împinși într-un con de umbră, pentru că nu pot fi considerați nicidecum trădători de neam. Nu a fost vina lor pentru că s-au născut și au trăit în Imperiul austro-ungar. Ei și-au făcut datoria față de Imperiul de care aparțineau și nu față de Regatul Ungariei. Aceștia au luptat pentru împărat, nu pentru Ungaria. Ei au luptat și au murit îmbrăcați în uniformă străină pentru idealuri care nu erau ale lor. Ceea ce s-a întâmplat cu locuitorii români din Sângeorz-Băi, mobilizați în cadrul armatei austro-ungare și trimiși pe front, reprezintă o tragedie colectivă. În această situație s-au aflat în Primul Război Mondial nu numai românii. O istorie tulburătoare au avut și cehii sau polonezii.

În Primul Război Mondial din localitatea Sângeorz-Băi au fost mobilizați în cadrul armatei austro-ungare un număr de 797 locuitori români, iar 1 (avocatul Laurențiu Oanea) a fost internat. Dintre cei care au fost mobilizați, un număr de 733 locuitori (91,96 %) au fost mobilizați la partea activă, ca soldați pe front, iar 64 locuitori (8,03 %) la partea sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizați pe loc¹. Aproape toți locuitorii români mobilizați au fost trimiși pe front, cei mobilizați la partea sedentară fiind foarte puțini. Din localitatea Sângeorz-Băi au fost mobilizați și trimiși pe front mai mulți locuitori români decât din oricare altă localitate din Comitatul Bistrița-Năsăud. Dintre cei 14.988 locuitori români din cele 98 de localități din Comitatul Bistrița-Năsăud mobilizați în cadrul armatei austro-ungare², 797 locuitori (5,31 %) proveneau din localitatea Sângeorz-Băi. Localitatea Sângeorz-Băi era una majoritar românească. Obsesia guvernului de la Budapesta era ca maghiarii să devină majoritari în partea aflată sub administrația sa. Primul Război Mondial a constituit un bun prilej pentru guvernul de la Budapesta pentru a micșora numărul

---

¹ Arhivele Naționale Sibiu, *Fond Astra*, pachet nr. 4, act nr. 4 a, f. 3.

² *Ibidem*, ff. 3 v, 10.

românilor din Transilvania prin mobilizarea acestora și trimiterea lor în sectoarele cele mai periculoase ale frontului. Românii erau socotiți de către autoritățile maghiare drept carne de tun și tratați ca atare.

În anul 1910 comuna Sângeorz-Băi avea 3.462 locuitori. Dintre aceștia 3.295 aveau ca limbă maternă limba română, 37 limba maghiară, 127 limba germană, iar 3 alte limbi. Din cei 3.462 locuitori, un număr de 1.724 locuitori erau bărbați, iar 1.738 erau femei¹. Cei 797 locuitori români mobilizați în cadrul armatei austro-ungare reprezentau aproape un sfert (24,18 %) din cei 3.295 locuitori care aveau ca limbă maternă limba română și aproape jumătate (46,22 %) din numărul bărbaților din Sângeorz-Băi.

Din punct de vedere social, din cei 797 locuitori români din Sângeorz-Băi mobilizați în cadrul armatei austro-ungare, un număr de 782 erau agricultori, 9 erau intelectuali (dintre care 4 învățători, 1 candidat de învățător, 1 inginer, 2 secretari comunal, 1 funcționar), iar 6 erau meseriași (dintre care 2 fierari, 2 pantofari și 2 cojocari)².

Majoritatea dintre locuitorii români din Sângeorz-Băi mobilizați în cadrul armatei austro-ungare erau soldați. Un număr de 4 locuitori erau ofițeri (sublocotenenții Iustin Sohorca, Alexandru Mihăilă, Emil Buia și Ion Lupoaiu – 0,50 % din numărul locuitorilor români mobilizați), iar 112 erau subofițeri (dintre care 2 plutonieri majori, 11 plutonieri, 27 sergenți, 56 caporali, 1 elev caporal și 15 frunțași – 14,05 % din numărul locuitorilor români mobilizați)³. Românii erau mult mai greu propuși și înaintați în grad de către autoritățile militare austro-ungare față de maghiari sau sași. Un alt factor care îi defavoriza pe români era acela că majoritatea absolviseră doar școala comunală. De asemenea, puțini români cunoșteau limba maghiară, sau germană, folosite în armata imperială.

Un număr de 48 de locuitori români din Sângeorz-Băi mobilizați în cadrul armatei austro-ungare s-au remarcat pe câmpul de luptă și au fost decorați⁴.

Redăm în continuare tabelul locuitorilor români din Sângeorz-Băi mobilizați (partea activă) în Primul Război Mondial în cadrul armatei austro-ungare, urmând ca în numerele viitoare să publicăm și alte tabele care privesc implicarea sângeorzenilor⁵.

¹ Traian Rotariu (coordonator), *Recensământul din 1910. Transilvania*, Editura Staff, București, 1999, pp. 156, 157, 159.

² Arhivele Naționale Sibiu, *Fond Astra*, pachet nr. 4, act nr. 4 a, ff. 32-46.

³ *Ibidem*, ff. 32-46.

⁴ *Ibidem*, f. 3.

⁵ Despre aceste documente din Fondul Astra au mai scris: Andreea Dăncilă Ineoan, *Investigând Primul Război mondial din perspectiva unei anchete interbelice*, în *Astra Sabesiensis*, Sebeș, 2016, nr. 2, pp. 193-202; Ioan Popa, Laurențiu Toma, Tetiana Popa, *Românii din comitatele Sălaj, Sibiu și Solnoc-Dăbâca în Primul Război Mondial*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, 323 p.; Tetiana Popa, Laurențiu Toma, Victor Sibianu, Rafael Țichindeleanu (coordonator Ioan Popa), *Românii din comitatele Bistrița-Năsăud, Ciuc, Mureș-Turda, Odorhei, Târnava Mare, Târnava Mică, Trei Scaune și Turda Arieș*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, 566 p.; Alexandru Bucur, Vasile Mărculeț, *Participarea românilor din fostul județ Timiș-Torontal la Primul Război Mondial*, în „Revista Bistriței”, Cluj-Napoca, Editura Accent, XXXIII/2019, pp. 101-123.

PARTICIPAREA LOCUIITORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

TABLOU NOMINAL

**cu locuitorii români din Sângeorz-Băi care au luat parte la Primul Război Mondial
între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front**

Nr. crt.	Numele și prenumele	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medaliile
1.	Ciociu Roman	agricultor	soldat	-
2.	Clipotă Alexandru	agricultor	soldat	-
3.	Borgovan Ilie	agricultor	caporal	-
4.	Sohorca Alexandru	agricultor	soldat	-
5.	Bulța Alexandru	agricultor	soldat	-
6.	Șorecău Dănilă	agricultor	soldat	-
7.	Ciociu Ion	agricultor	soldat	-
8.	Miciu Ion	agricultor	soldat	-
9.	Marica Ion	agricultor	fruntaș	-
10.	Costan Teodor	agricultor	soldat	-
11.	Luciu Timoteiu	agricultor	caporal	-
12.	Ruști Samson	agricultor	soldat	-
13.	Gagea Ion	agricultor	soldat	-
14.	Ciobotar Maxim	agricultor	soldat	-
15.	Gabor Mafteiu	agricultor	soldat	-
16.	Rebrean Ion	agricultor	soldat	-
17.	Siminic Ilie	agricultor	soldat	-
18.	Ivu Alexa	agricultor	soldat	-
19.	Anton Traian	agricultor	sergent	-
20.	Buga Dumitru	agricultor	soldat	-
21.	Ciociu Macedon	agricultor	soldat	-
22.	Gagea Ion	agricultor	fruntaș	-
23.	Gagea Anchidim	agricultor	soldat	-
24.	Rebrean Macedon	agricultor	soldat	-
25.	Joja Vasile	agricultor	soldat	-
26.	Jarda Leon	agricultor	soldat	Medalia de Argint I
27.	Costan Macedon	agricultor	soldat	-
28.	Covaciu Ion	agricultor	soldat	-
29.	Neamțiu Paramon	agricultor	soldat	-
30.	Treancă Grigore	agricultor	fruntaș	-
31.	Buga Anton	agricultor	soldat	-
32.	Georgeș Nicolae	agricultor	soldat	-
33.	Puițău Iacob	agricultor	soldat	-
34.	Ruști Alexandru	agricultor	soldat	-

DORIN DOLOGA/ ALEXANDRU DĂRĂBAN

35.	Șpaimoc Ion	agricultor	soldat	-
36.	Șorecău Ion	agricultor	soldat	-
37.	Moldovan Costan	agricultor	soldat	-
38.	Lupșor Silvestru	agricultor	soldat	-
39.	Buia Dănilă	agricultor	soldat	-
40.	Lăpușan Alexa	agricultor	soldat	-
41.	Gabor Ilie	agricultor	caporal	-
42.	Gagea Iacob	agricultor	soldat	-
43.	Joja Vasile	agricultor	soldat	-
44.	Larionesi Ion	agricultor	soldat	-
45.	Marica Ion	agricultor	soldat	-
46.	Pop Ion	agricultor	soldat	-
47.	Sfrengeu Toma	agricultor	soldat	-
48.	Șorecău Grigore	agricultor	soldat	-
49.	Șorobetea Pavel	agricultor	fruntaș	-
50.	Utalea Alexandru	agricultor	soldat	-
51.	Tahăș Ilie	agricultor	soldat	-
52.	Niculai Maxim	agricultor	soldat	-
53.	Algeorge Alexandru	agricultor	soldat	-
54.	Buga Leon	agricultor	caporal	-
55.	Buia Ilie	agricultor	soldat	-
56.	Flore Maxim	agricultor	caporal	-
57.	Gagea Toma	agricultor	soldat	-
58.	Luciu Grigore	agricultor	soldat	-
59.	Niculai Maxim	agricultor	soldat	-
60.	Ogâgău Vasile	agricultor	soldat	-
61.	Petri Macedon	agricultor	soldat	-
62.	Alexi Alexandru	agricultor	fruntaș	-
63.	Albu Samson	agricultor	soldat	-
64.	Cârcu Costan	agricultor	caporal	-
65.	Ciocan Dănilă	agricultor	soldat	-
66.	Ciociu Samson	agricultor	soldat	-
67.	Grec Petru	agricultor	soldat	-
68.	Costan Teodor	agricultor	soldat	-
69.	Lupșor Vasile	agricultor	sergent	Medalia de Argint II și de Bronz
70.	Râmbulea Alexa	agricultor	soldat	-
71.	Sohorca Cosma	agricultor	caporal	Medalia de Argint I
72.	Siminic Luca	agricultor	soldat	-
73.	Șirlincan Simion	agricultor	soldat	-
74.	Cârcu Iovu	agricultor	soldat	-

PARTICIPAREA LOCUIȚORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

75.	Anton Alexandru	agricultor	soldat	-
76.	Arman Roman	agricultor	soldat	-
77.	Algeorge Ion	agricultor	caporal	Medalia de Argint II
78.	Andresi Macedon	agricultor	caporal	Medalia de Argint I
79.	Cordoș Domide	agricultor	caporal	-
80.	Costan Dănilă	agricultor	soldat	-
81.	Marica Gavrilă	agricultor	fruntaș	-
82.	Răzvanță Costan	agricultor	soldat	-
83.	Albu Costan	agricultor	soldat	-
84.	Dărăban Alexandru	agricultor	soldat	-
85.	Rățoiu George	agricultor	soldat	-
86.	Andronesi Ion	agricultor	soldat	-
87.	Bădeu Ilie	agricultor	soldat	-
88.	Buga Ștefan	agricultor	soldat	-
89.	Costan Ion	agricultor	caporal	-
90.	Costan Alexandru	agricultor	soldat	-
91.	Capra Ion	agricultor	soldat	-
92.	Lupșor Ion	agricultor	soldat	-
93.	Petrașc Maxim	agricultor	fruntaș	Medalia de Argint I și II Crucea Carol
94.	Andresi Alexandru	agricultor	soldat	-
95.	Algeorge Grigore	agricultor	soldat	-
96.	Buta Alexandru	agricultor	soldat	-
97.	Clipotă Cosma	agricultor	soldat	-
98.	Ciocan Alexandru	agricultor	soldat	-
99.	Jarda Dănilă	agricultor	soldat	-
100.	Jarda Costan	agricultor	soldat	-
101.	Râmbulea Sever	agricultor	soldat	-
102.	Șorecău Teodor	agricultor	soldat	-
103.	Andresi Victor	agricultor	caporal	-
104.	Buia Iovu	agricultor	soldat	Medalia de Argint I și II
105.	Jarda Condrate	agricultor	soldat	-
106.	Marica Ion	agricultor	fruntaș	-
107.	Mutu Gavrilă	agricultor	soldat	-
108.	Niculai Ion	agricultor	soldat	-
109.	Oanea Vasile	agricultor	sergent	Medalia de Argint II
110.	Pop Gavrilă	agricultor	soldat	-

DORIN DOLOGA/ ALEXANDRU DĂRĂBAN

111.	Oproe Gavrilă	agricultor	plutonier-major	Medalia de Argint I și II Medalia de Bronz Crucea Carol
112.	Pop Maxim	agricultor	soldat	-
113.	Răzvanță Vasile	agricultor	soldat	-
114.	Strugar Petru	agricultor	soldat	-
115.	Șorobetea Maxim	agricultor	soldat	-
116.	Sfrengeu Maxim	agricultor	sergen	Medalia de Argint II
117.	Algeorge Grigore	agricultor	soldat	-
118.	Clipotă Ion	agricultor	soldat	-
119.	Șpaimoc Victor	agricultor	soldat	-
120.	Alexi Ion	agricultor	soldat	-
121.	Ionel Ion	agricultor	soldat	-
122.	Niculai Emil	agricultor	soldat	-
123.	Solovestru Maxim	agricultor	soldat	-
124.	Andresi Alexandru	agricultor	soldat	-
125.	Alexi Ion	agricultor	soldat	-
126.	Calina Maxim	agricultor	caporal	-
127.	Cucu Alexandru	agricultor	caporal	-
128.	Duhaschi Vasile	agricultor	soldat	-
129.	Gagea Vasile	agricultor	fruntaș	-
130.	Joja Anton	agricultor	soldat	-
131.	Costan Ștefan	agricultor	soldat	-
132.	Lupșor Macedon	agricultor	soldat	-
133.	Petroe Macedon	agricultor	soldat	-
134.	Șpaimoc George	agricultor	caporal	-
135.	Sfrengeu Maxim	agricultor	sergent	-
136.	Tahăș Ion	agricultor	soldat	-
137.	Bulța Alexandru	agricultor	soldat	-
138.	Cordoș Maxim	agricultor	soldat	-
139.	Costan Leon	agricultor	soldat	-
140.	Gagea Grigore	agricultor	soldat	-
141.	Halița Alexandru	agricultor	soldat	-
142.	Ionel Iosif	agricultor	soldat	-
143.	Lazar Arsent	agricultor	soldat	-
144.	Moldovan Ion	agricultor	soldat	-
145.	Ogâgău Grigore	agricultor	soldat	-
146.	Șorecău Vartolomeiu	agricultor	soldat	-
147.	Costan Ștefan	agricultor	soldat	-
148.	Mutu Gherasim	agricultor	soldat	-

PARTICIPAREA LOCUIȚORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

149.	Calina Maxim	agricultor	caporal	Medalia de Argint II
150.	Șirlincan Vasile	agricultor	soldat	-
151.	Tahâș Ion	agricultor	soldat	-
152.	Marica Flore	agricultor	soldat	-
153.	Flore Alexandru	agricultor	soldat	-
154.	Sohorca Iustin	învățător	sublocotenent	Crucea de Merit
155.	Andresi Petru	agricultor	soldat	-
156.	Halița Vasile	agricultor	soldat	-
157.	Clipotă Gavrilă	agricultor	soldat	-
158.	Lupșor Alexandru	agricultor	soldat	-
159.	Nicolai Alexandru	agricultor	soldat	-
160.	Hâruță Maxim	agricultor	soldat	-
161.	Pop Flore	agricultor	soldat	-
162.	Sfrengeu Anton	agricultor	soldat	-
163.	Flore Clement	agricultor	soldat	-
164.	Jarda Ion	agricultor	soldat	-
165.	Poliac Ion	agricultor	soldat	-
166.	Ciocan Solomon	agricultor	soldat	-
167.	Larionesi Maxim	agricultor	soldat	-
168.	Cucu Gherasim	agricultor	soldat	-
169.	Berciu Simion	agricultor	soldat	-
170.	Partene George	agricultor	soldat	-
171.	Partene George P.	agricultor	soldat	-
172.	Pop Maxim	agricultor	soldat	-
173.	Calina Maxim	agricultor	soldat	-
174.	Tahâș Alexandru	agricultor	soldat	-
175.	Duhaschi Leonte	agricultor	soldat	-
176.	Andresi Maxim	agricultor	soldat	-
177.	Joja Maxim	agricultor	soldat	-
178.	Ilieș Maxim	agricultor	soldat	-
179.	Gabor Donisa	agricultor	soldat	-
180.	Alexi Emil	agricultor	soldat	-
181.	Buia Ilie	agricultor	plutonier	-
182.	Bulța Alexandru	agricultor	soldat	-
183.	Rus Anton	agricultor	soldat	-
184.	Ban Lupu	agricultor	soldat	-
185.	Ionel Emil	agricultor	soldat	-
186.	Gabor Alexandru	agricultor	soldat	-
187.	Cucu Ion	agricultor	soldat	Medalia de Bronz

DORIN DOLOGA/ ALEXANDRU DĂRĂBAN

188.	Pop Anton	agricultor	sergent	Medalia de Argint II
189.	Pagu Donisa	agricultor	soldat	-
190.	Mutu Gherasim	agricultor	soldat	-
191.	Halița Maxim	agricultor	soldat	-
192.	Șorecău Login	agricultor	soldat	-
193.	Ciobotar Flore	agricultor	soldat	-
194.	Buia Macedon	agricultor	soldat	-
195.	Pop Ilie	agricultor	soldat	-
196.	Jarda Anchidim	agricultor	soldat	-
197.	Budusa Ion	agricultor	soldat	-
198.	Băeș Ion (Năsăud)	agricultor	soldat	-
199.	Buia Ion	agricultor	soldat	-
200.	Buga Maxim	agricultor	soldat	-
201.	Dorolean Toma	agricultor	soldat	-
202.	Dumitraș Maxim	agricultor	soldat	-
203.	Gabor Gavrilă	agricultor	soldat	-
204.	Huluduc Sebastian	agricultor	soldat	-
205.	Jarda Varnava	agricultor	plutonier	Medalia de Argint I și II Medalia de Bronz Crucea Carol
206.	Lăpușan Alexandru	agricultor	soldat	-
207.	Miron Solomon	agricultor	sergent	-
208.	Niculai Miron	agricultor	sergent	-
209.	Puițau Procope	agricultor	sergent	-
210.	Partene Gavrilă	agricultor	sergent	-
211.	Pop Maxim	agricultor	sergent	-
212.	Râmbulea Vasile	agricultor	sergent	-
213.	Tahâș Anton	agricultor	sergent	-
214.	Timoce Maxim	agricultor	sergent	-
215.	Joja Alexandru	agricultor	sergent	-
216.	Varvari Gavrilă	agricultor	sergent	-
217.	Mihăilă Ion	agricultor	soldat	-
218.	Bontaș Emanuil	agricultor	soldat	-
219.	Buia Maxim	agricultor	soldat	-
220.	Berciu Arsent	agricultor	soldat	-
221.	Ciobotar Petru	agricultor	soldat	-
222.	Costan Ștefan	agricultor	soldat	-
223.	Gabor Anton	agricultor	soldat	-
224.	Hâruița Alexandru	agricultor	soldat	-

PARTICIPAREA LOCUIȚORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

225.	Hâruța Maxim	agricultor	soldat	-
226.	Irimie Alexandru	agricultor	soldat	-
227.	Joja Gherasim	agricultor	soldat	-
228.	Jarda Constantin	agricultor	soldat	-
229.	Larionesi Ion	agricultor	soldat	-
230.	Mutu Maxim	agricultor	soldat	-
231.	Niculai Alexandru	agricultor	soldat	-
232.	Neamțiu Mihăilă	agricultor	soldat	-
233.	Șpaimoc Maxim	agricultor	soldat	-
234.	Sohorca Petru	agricultor	soldat	-
235.	Jarda Vasile	agricultor	fruntaș	-
236.	Niculai Maxim	agricultor	sergent	-
237.	Haliță Maxim	agricultor	soldat	-
238.	Gagea Victor	agricultor	soldat	-
239.	Ilieș Ieronim	agricultor	soldat	-
240.	Mărcuș Ion	agricultor	soldat	-
241.	Andronesi Alexandru	agricultor	soldat	-
242.	Mihăilă Maxim	agricultor	soldat	-
243.	Ogâgău Paramon	agricultor	soldat	-
244.	Valean Alexandru	agricultor	soldat	Medalia de Argint II
245.	Cristurean Alexandru	agricultor	soldat	-
246.	Costan Alexandru	agricultor	soldat	-
247.	Gagea George	agricultor	caporal	Medalia de Argint II
248.	Tahăș Avacum	agricultor	soldat	-
249.	Halița Alexandru	agricultor	soldat	-
250.	Gagea Vasile	agricultor	soldat	-
251.	Jarda Maxim	agricultor	caporal	Medalia de Argint I
252.	Petroe Maxim	agricultor	soldat	-
253.	Hâruța Alexandru	agricultor	soldat	-
254.	Mărcuș Alexandru	agricultor	soldat	-
255.	Mutu Ilie	agricultor	soldat	-
256.	Alexi Ion	agricultor	soldat	-
257.	Berciu Alexandru	agricultor	soldat	-
258.	Lăpușan Ion	agricultor	soldat	-
259.	Pop Alexandru	agricultor	soldat	-
260.	Ionel Alexandru	agricultor	soldat	-
261.	Mihăilă George	agricultor	soldat	-
262.	Petroe Alexandru	agricultor	soldat	-
263.	Sfrengeu Grigore	agricultor	soldat	-

DORIN DOLOGA/ ALEXANDRU DĂRĂBAN

264.	Calina Macedon	agricultor	soldat	-
265.	Lazar Anton	agricultor	sergent	Medalia de Argint I
266.	Pop Emil	agricultor	soldat	-
267.	Gagea Alexandru	agricultor	soldat	-
268.	Mutu Maxim	agricultor	fruntaș	-
269.	Nicolai Alexa	agricultor	soldat	-
270.	Pop Eliseu	agricultor	soldat	-
271.	Hulduc George	agricultor	soldat	-
272.	Strugar Flore	agricultor	soldat	-
273.	Georgeș Ion	agricultor	soldat	-
274.	Andresi Gavrilă	agricultor	soldat	-
275.	Flore Macedon	agricultor	sergent	-
276.	Jarda Ion	agricultor	soldat	-
277.	Partene Procope	agricultor	soldat	-
278.	Pop Ion	agricultor	soldat	-
279.	Șpaimoc Ion	agricultor	soldat	-
280.	Miron Paramon	agricultor	soldat	-
281.	Adam Petru	agricultor	soldat	-
282.	Costan Alexandru	agricultor	soldat	-
283.	Ogâgău Anton	agricultor	soldat	-
284.	Lupșor Eliseu	agricultor	soldat	-
285.	Joja Mihăilă	agricultor	caporal	-
286.	Sohorca Nicolae	agricultor	soldat	-
287.	Halița Alexandru	agricultor	soldat	-
288.	Lazar Anton	agricultor	caporal	-
289.	Flore Nicolae	agricultor	soldat	-
290.	Uza Iosif	agricultor	caporal	-
291.	Șpaimoc Ion	agricultor	soldat	-
292.	Cordoș Arsenite	agricultor	soldat	-
293.	Rebrean Maxim	agricultor	soldat	-
294.	Jarda Solomon	agricultor	soldat	-
295.	Cârcu Costan	agricultor	soldat	-
296.	Algeorge Iacob	agricultor	soldat	Medalia de Bronz
297.	Marica Ion	agricultor	soldat	-
298.	Rus Alexandru	agricultor	soldat	-
299.	Șorecău Alexandru	agricultor	soldat	-
300.	Prislopan George	agricultor	soldat	-
301.	Gabor Ion	agricultor	plutonier	Medalia de Argint I și II Medalia de Bronz

PARTICIPAREA LOCUIȚORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

302.	Jarda Alexandru	agricultor	soldat	-
303.	Hâruța George	agricultor	plutonier	Medalia de Argint II
304.	Gagea Alexandru	agricultor	plutonier	Medalia de Argint I și II Medalia de Bronz Crucea Carol
305.	Strugar Maxim	agricultor	caporal	-
306.	Pop Alexandru	agricultor	sergent	Medalia de Argint I Medalia de Bronz
307.	AlGeorge Alexandru	agricultor	soldat	-
308.	Rățoiu Roman	agricultor	soldat	-
309.	Tahâș Anton	agricultor	soldat	-
310.	Halița Alexandru	agricultor	soldat	-
311.	Pagu Alexandru	agricultor	soldat	-
312.	Borgovan Ștefan	agricultor	soldat	-
313.	Larionesi Ilie	agricultor	soldat	-
314.	Varga Mateiu	agricultor	soldat	-
315.	Mihailă Alexandru	învățător	sublocotenent	-
316.	Mihertă Samson	agricultor	caporal	-
317.	Grec Ion	agricultor	caporal	-
318.	Timiș Ștefan	agricultor	soldat	-
319.	Andresi Maxim	agricultor	soldat	-
320.	Hâruța Nechita	agricultor	soldat	-
321.	Duhaschi Nechita	agricultor	soldat	-
322.	Costan Lazar	agricultor	soldat	-
323.	Grec George	agricultor	soldat	-
324.	Șpaimoc Ion	agricultor	soldat	-
325.	Andresi Alexandru	agricultor	soldat	-
326.	Niculai Maxim	agricultor	caporal	Medalia de Bronz
327.	Strugar Ion	agricultor	soldat	-
328.	Buia Alexa	agricultor	soldat	-
329.	Halița Maxim	agricultor	soldat	-
330.	Buia Alexandru	agricultor	caporal	Medalia de Argint II
331.	AlGeorge Vasile	agricultor	soldat	-
332.	Sohorca Sabin	învățător	fruntaș	-

DORIN DOLOGA/ ALEXANDRU DĂRĂBAN

333.	Ban Ion	agricultor	soldat	-
334.	Mutu Alexandru	agricultor	soldat	-
335.	Dobzeu Flore	agricultor	caporal	Medalia de Argint II
336.	Valean Andreiu	agricultor	fruntaș	Medalia de Bronz
337.	Calina Arsenté	agricultor	soldat	-
338.	Andresi Macedon	agricultor	plutonier	Medalia de Argint II
339.	Costan Emil	agricultor	soldat	-
340.	Pop Maxim	agricultor	soldat	-
341.	Andresi Maxim	agricultor	soldat	-
342.	Pop Gavrilă	agricultor	soldat	-
343.	Niculai Larion	agricultor	soldat	-
344.	Șorobetea Maxim	agricultor	soldat	-
345.	Gabor George	agricultor	soldat	-
346.	Alexi Artene	agricultor	soldat	-
347.	Joja Macedon	agricultor	soldat	-
348.	Râmbulea Victor	agricultor	soldat	-
349.	Dărăban Eliseu	notar comunal	Elev caporal	-
350.	Andresi Maxim	agricultor	soldat	-
351.	Berci Ion	agricultor	soldat	-
352.	Mutu Simion	agricultor	soldat	-
353.	Pop Ion	agricultor	soldat	-
354.	Gabor Flore	agricultor	caporal	-
355.	Strugar Anchidim	agricultor	soldat	-
356.	Lupșor Ilie	agricultor	soldat	-
357.	Mecicu Alexandru	agricultor	soldat	Medalia de Argint II
358.	Petrașc Vasile	agricultor	caporal	Medalia de Argint II
359.	Hehea Leon	agricultor	soldat	-
360.	Miron Ion	agricultor	soldat	-
361.	Mutu Macedon	agricultor	soldat	-
362.	Flore Maxim	agricultor	soldat	-
363.	Costan Ariton	agricultor	soldat	-
364.	Miherța Maxim	agricultor	soldat	-
365.	Partene Vasile	agricultor	soldat	-
366.	Șpaimoc Maxim	agricultor	soldat	-
367.	Cristurean Emanuil	agricultor	plutonier	Medalia de Argint I și II Medalia de Bronz

PARTICIPAREA LOCUIȚORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

368.	Joja Pavel	agricultor	soldat	-
369.	Marica Paramon	agricultor	soldat	-
369.	Cristurean Emanuil	agricultor	plutonier	Medalia de Argint I și II Medalia de Bronz
370.	Șpaimoc Macedon	agricultor	soldat	-
371.	Rus Grigore	agricultor	soldat	-
372.	Ionaș Ion	agricultor	soldat	-
373.	Isip Teodor	agricultor	soldat	-
374.	Rus Alexa	agricultor	soldat	-
375.	Petri Ion	agricultor	soldat	-
376.	Flore Alexandru	agricultor	soldat	-
377.	Șorecău Ion	agricultor	soldat	-
378.	Neamțiu Gavrilă	agricultor	soldat	-
379.	Miron Flore	agricultor	soldat	-
380.	Lupoe Costan	agricultor	plutonier- major	Medalia de Argint I și II Medalia de Bronz
381.	Andronesi Ion	agricultor	soldat	-
382.	Râmbulea Ion	agricultor	soldat	-
383.	Jarda Samson	agricultor	soldat	-
384.	Morar Ion	agricultor	soldat	-
385.	Buia Ion	agricultor	soldat	-
386.	Șpaimoc Macedon	agricultor	soldat	-
387.	Pop Maxim	agricultor	soldat	-
388.	Varvari Grigore	agricultor	sergent	Medalia de Argint I Medalia de Bronz
389.	Adam Macedon	agricultor	soldat	-
390.	Ciobotar Maxim	agricultor	sergent	Medalia de Argint I Crucea Carol
391.	Varvari Maxim	agricultor	soldat	-
392.	Lupșor Ion	agricultor	soldat	-
393.	Jarda Nicolae	agricultor	soldat	-
394.	Pop Alexandru	agricultor	soldat	-
395.	Mărcuș Costan	agricultor	soldat	-
396.	Hâruța Maxim	agricultor	soldat	-
397.	Andresi Ion	agricultor	soldat	-

DORIN DOLOGA/ ALEXANDRU DĂRĂBAN

398.	Sohorca Vasile	agricultor	soldat	-
399.	Berciu Maxim	agricultor	caporal	-
400.	Șorobetea Alexandru	agricultor	soldat	-
401.	Poliac Dumitru	agricultor	soldat	-
402.	Tahăș Anchidim	agricultor	soldat	-
403.	Pop Flore	agricultor	soldat	-
404.	Arman Maxim	agricultor	soldat	-
405.	Varga George	agricultor	soldat	-
406.	Răzvanță Maxim	agricultor	caporal	Medalia de Bronz
407.	Andresi Clement	agricultor	soldat	-
408.	Niculai Dănilă	agricultor	soldat	-
409.	Andresi Ion	agricultor	soldat	-
410.	Partene Donisa	agricultor	soldat	-
411.	Algeorge Macedon	agricultor	soldat	-
412.	Niculai Toma	agricultor	soldat	-
413.	Costan Ion	agricultor	soldat	-
414.	Stefura Maxim	agricultor	soldat	-
415.	Oanea Ilie	agricultor	soldat	-
416.	Flore Maxim	agricultor	soldat	-
417.	Șpaimoc Vasile	agricultor	sergent	-
418.	Mărcuș Leon	agricultor	caporal	-
419.	Luciu Ion	agricultor	soldat	-
420.	Luciu A. Ion	agricultor	soldat	-
421.	Lica Alexandru	agricultor	soldat	-
422.	Jarda Maxim	agricultor	soldat	-
423.	Jarda A. Maxim	agricultor	soldat	-
424.	Răzvanță Alexandru	agricultor	soldat	-
425.	Buia Maxim	agricultor	fruntaș	Medlia de Bronz
426.	Ionaș Ion	agricultor	soldat	-
427.	Nati Ion	agricultor	soldat	-
428.	Puițau Procope	agricultor	soldat	-
429.	Niculai Maxim	agricultor	soldat	-
430.	Andresi Grigore	agricultor	soldat	-
431.	Șorobetea Ion	agricultor	soldat	-
432.	Buia Solomon	agricultor	soldat	-
433.	Costan Solomon	agricultor	caporal	Medalia de Argint II
434.	Olar Macedon	agricultor	soldat	-
435.	Algeorge Filip	agricultor	soldat	-
436.	Algeorge Irimie	agricultor	soldat	-
437.	Berciu Ion	agricultor	soldat	-

PARTICIPAREA LOCUITORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

438.	Pop Alexandru	agricultor	plutonier	Medalia de Argint I și II Medalia de Bronz
439.	Buia Ion	agricultor	soldat	-
440.	Ciocan Grigore	agricultor	soldat	-
441.	Dobzeu Maxim	agricultor	soldat	-
442.	Gabor Ion	agricultor	plutonier	Medalia de Argint I Medalia de Bronz
443.	Gagea Maxim	agricultor	soldat	-
444.	Gros George	agricultor	soldat	-
445.	Gros Alexandru	agricultor	soldat	-
446.	Halița Ion	agricultor	soldat	-
447.	Hâruița Alexa	agricultor	soldat	-
448.	Jarda Ion	agricultor	soldat	-
449.	Jarda Maxim	agricultor	caporal	-
450.	Jarda Maxim F.	agricultor	sergent	Medalia de Argint I și II Medalia de Bronz
451.	Jarda Alexandru	agricultor	soldat	-
452.	Larionesi Alexandru	agricultor	soldat	-
453.	Lupșor Ion	agricultor	soldat	-
454.	Marica Leonte	agricultor	soldat	-
455.	Marica Petru	agricultor	caporal	Medalia de Bronz
456.	Miherța Partene	agricultor	soldat	-
457.	Moldovan Maxim	agricultor	soldat	-
458.	Nițiu Ion	agricultor	soldat	-
459.	Oanea Maxim	agricultor	soldat	-
460.	Oanea Alexandru	agricultor	soldat	-
461.	Olar Sevastian	agricultor	soldat	-
462.	Pop Iovu	agricultor	soldat	-
463.	Pop Alexandru	agricultor	soldat	-
464.	Sfrengeu Ștefan	agricultor	soldat	-
465.	Șpaimoc Filip	agricultor	soldat	-
466.	Tahăș Dănilă	agricultor	soldat	-
467.	Algeorge Ion	agricultor	soldat	-
468.	Berciu Dănilă	agricultor	soldat	-
469.	Budușan Emil	agricultor	soldat	-

DORIN DOLOGA/ ALEXANDRU DĂRĂBAN

470.	Budușan Ion	agricultor	soldat	-
471.	Costan Ștefan	agricultor	soldat	-
472.	Costan Alexandru	agricultor	soldat	-
473.	Flore Dănilă	agricultor	soldat	-
474.	Flore Maxim	agricultor	soldat	-
475.	Georgeș Alexandru	agricultor	soldat	-
476.	Hâruța Maxim	agricultor	soldat	-
477.	Hehea Laurențiu	agricultor	soldat	-
478.	Larionesi Silivan	agricultor	soldat	-
479.	Lupoe Alexandru	agricultor	plutonier	Medalia de Argint II Medalia de Bronz
480.	Lupșor Simion	agricultor	soldat	-
481.	Mărcuș Ion	agricultor	soldat	-
482.	Mecicu Emanoil	agricultor	caporal	-
483.	Miherța Vasile	agricultor	soldat	-
484.	Musteață Maxim	agricultor	caporal	-
485.	Musteață Maxim G.	agricultor	soldat	-
486.	Oanea Ion	agricultor	soldat	-
487.	Olar Alexandru	agricultor	soldat	-
488.	Partene Procopie	agricultor	soldat	-
489.	Pop Ion	agricultor	caporal	-
490.	Pop Nicolae	agricultor	soldat	-
491.	Râmbulea Alexa	agricultor	soldat	-
492.	Râmbulea Alexandru	agricultor	soldat	-
493.	Șorobetea Solomon	agricultor	soldat	-
494.	Strugar Emil	agricultor	soldat	-
495.	Strugar Ion	agricultor	soldat	-
496.	Tahăș Alexandru	agricultor	soldat	-
497.	Timoce Alexandru	agricultor	soldat	-
498.	Pop Sever	agricultor	soldat	-
499.	Halița Vasile	agricultor	soldat	-
500.	Irimie Ion	agricultor	soldat	-
501.	Pop Maxim	agricultor	sergent	Medalia de Argint I Medalia de Bronz
502.	Mihali Ion	agricultor	soldat	-
503.	Răzvanță Teodor	agricultor	soldat	-
504.	Siminic Ion	agricultor	soldat	-
505.	Alexi Vasile	agricultor	soldat	-
506.	Jarda Maxim	agricultor	caporal	-

PARTICIPAREA LOCUITORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

507.	Siminic Alexandru	pantofar	sergent	Medalia de Argint I și II Medalia de Bronz
508.	Șpaimoc Nicolae	agricultor	soldat	-
509.	Rus Ion	agricultor	soldat	-
510.	Flore Alexandru	agricultor	soldat	-
511.	Morar Maxim	agricultor	soldat	-
512.	Csilea Solomon	agricultor	soldat	-
513.	Niculai Alexandru	agricultor	soldat	-
514.	Moldovan Petru	agricultor	soldat	-
515.	Ciobotar Ion	agricultor	sergent	Medalia de Argint I Medalia de Bronz
516.	Joja Vasile	agricultor	sergent	-
517.	Răzvanță Maxim	agricultor	soldat	-
518.	Rebrean Ilie	agricultor	soldat	-
519.	Dan Traian	agricultor	soldat	-
520.	Varvari Alexandru	agricultor	soldat	-
521.	Cucu Donisa	agricultor	soldat	-
522.	Șorecău Anton	agricultor	soldat	-
523.	Sohorca Emil	agricultor	soldat	-
524.	Ionaș Cosma	agricultor	soldat	-
525.	Șteopoe Alexandru	agricultor	soldat	-
526.	Gagea Ion	agricultor	soldat	-
527.	Mihali Solomon	agricultor	caporal	-
528.	Marica Ion	agricultor	soldat	-
529.	Nati Mihaiu	agricultor	soldat	-
530.	Georgeș Gavrilă	agricultor	soldat	-
531.	Puițau Maxim	agricultor	soldat	-
532.	Tahăș Macedon	agricultor	soldat	-
533.	Gagea Ion	agricultor	soldat	-
534.	Ban Nicolae	agricultor	soldat	-
535.	Lazar Anton	agricultor	soldat	-
536.	Pop Alexandru	agricultor	soldat	-
537.	Gros Ion	agricultor	soldat	-
538.	Mihăilă Alexandru	agricultor	soldat	-
539.	Buia Ion	agricultor	soldat	-
540.	Anisie George	agricultor	soldat	-
541.	Costan Filip	agricultor	soldat	-
542.	Bența Maxim	agricultor	soldat	-

DORIN DOLOGA/ ALEXANDRU DĂRĂBAN

543.	Șpaimoc Ion	agricultor	soldat	-
544.	Gagea Alexandru	agricultor	soldat	-
545.	Gros Ion	agricultor	soldat	-
546.	Timoce Gherasim	agricultor	soldat	-
547.	Joja Alexandru	agricultor	caporal	-
548.	Partene Pintilei	agricultor	soldat	-
549.	Ruști Gavrilă	agricultor	soldat	-
550.	Halița Ion	agricultor	soldat	-
551.	Buia Emil	inginer	sublocotenent	-
552.	Jarda Maxim	agricultor	caporal	-
553.	Algeorge Donisa	agricultor	soldat	-
554.	Miron David	agricultor	caporal	-
555.	Șorobetea Ion	agricultor	soldat	-
556.	Timoce Traian	agricultor	soldat	-
557.	Dărăban Andreiu	agricultor	soldat	-
558.	Petroe Ion	agricultor	soldat	-
559.	Gabor Emil	agricultor	soldat	-
560.	Calina Maxim	agricultor	soldat	-
561.	Irimie Emil	agricultor	soldat	-
562.	Cârcu Nicolae	agricultor	soldat	-
563.	Flore Arsenite	agricultor	soldat	-
564.	Borgovan Vasile	agricultor	soldat	-
565.	Pop Vasile	agricultor	soldat	-
566.	Sohorca Emil	agricultor	soldat	-
567.	Șpaimoc Traian	agricultor	soldat	-
568.	Timiș Maxim	agricultor	soldat	-
569.	Jarda Solomon	agricultor	soldat	-
570.	Lica Maxim	agricultor	soldat	-
571.	Pop Anton	agricultor	soldat	-
572.	Flore Solomon	agricultor	sergent	Medalia de Bronz
573.	Nițiu Leon	agricultor	soldat	-
574.	Costan Alexandru	agricultor	soldat	-
575.	Lazar Maxim	agricultor	soldat	-
576.	Sohorca Traian	agricultor	soldat	-
577.	Prislopan Ilie	agricultor	soldat	-
578.	Costan Ilie	agricultor	soldat	-
579.	Rus Maxim	agricultor	soldat	-
580.	Siminic Ion	agricultor	soldat	-
581.	Gagea Ion	agricultor	soldat	-
582.	Miron Anton	agricultor	soldat	-
583.	Algeorge Alexandru	agricultor	soldat	-
584.	Bulbuc Flore	agricultor	soldat	-

PARTICIPAREA LOCUITORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

585.	Wagner Traian	pantofar	soldat	-
586.	Arman Ion	agricultor	soldat	-
587.	Alexi Aurel	agricultor	caporal	-
588.	Andresi Nicolae	agricultor	soldat	-
589.	Ban Octavian	agricultor	soldat	-
590.	Ban Teodor	agricultor	soldat	-
591.	Costan Mihaiu	agricultor	soldat	-
592.	Clipota Nicolae	agricultor	soldat	-
593.	Calina Alexandru	agricultor	soldat	-
594.	Gabor Macedon	agricultor	caporal	-
595.	Joja Pintelei	agricultor	soldat	-
596.	Joja Leonte	agricultor	soldat	-
597.	Jarda Donisa	agricultor	caporal	-
598.	Jarda Ion	agricultor	caporal	-
599.	Iepureanu Valentin	agricultor	plutonier	-
600.	Jarda Ion P.	agricultor	soldat	-
601.	Joja Dănilă	agricultor	caporal	-
602.	Lup George	agricultor	soldat	-
603.	Miron Simion	agricultor	soldat	-
604.	Moldovan Alexandru	agricultor	soldat	-
605.	Nițiu Alexandru	agricultor	soldat	-
606.	Neamțiu Nicolae	agricultor	soldat	-
607.	Nicolai Alexandru	agricultor	soldat	-
608.	Puițau Alexandru	agricultor	soldat	-
609.	Răzvanță Nicolae	agricultor	soldat	-
610.	Râmbulea Ion	agricultor	soldat	-
611.	Ruști Valer	agricultor	soldat	-
612.	Sohorca Alexandru	agricultor	soldat	-
613.	Sohorca Ion	agricultor	soldat	-
614.	Strâmbu Iacob	agricultor	sergent	-
615.	Șpaimoc Terente	agricultor	soldat	-
616.	Șorobetea Grigore	agricultor	soldat	-
617.	Șorecău Nicolae	agricultor	soldat	-
618.	Tahăș Valer	candidat de învățător	soldat	-
619.	Albu Ion	agricultor	soldat	-
620.	Albu Ion I. Floarea	agricultor	soldat	-
621.	Berciu Ion	agricultor	soldat	-
622.	Ciocan Marian	agricultor	caporal	-
623.	Costan Maxim	agricultor	soldat	-
624.	Dărăban Ion	agricultor	soldat	-
625.	Hâruța Ion	agricultor	caporal	-

DORIN DOLOGA/ ALEXANDRU DĂRĂBAN

626.	Jarda Leon	agricultor	soldat	-
627.	Lazar Maxim	agricultor	soldat	-
628.	Mihăilă Emil	agricultor	soldat	-
629.	Mihăilă Dumitru	agricultor	soldat	-
630.	Miron Ion	agricultor	sergent	-
631.	Musteață Ion	agricultor	caporal	-
632.	Pop Vasile	agricultor	soldat	-
633.	Pop Maxim	agricultor	soldat	-
634.	Răzvanță Ion	agricultor	soldat	-
635.	Strugar Anchidim	agricultor	soldat	-
636.	Șorecău Ion	agricultor	soldat	-
637.	Strugar Maxim	agricultor	soldat	-
638.	Costan Alexandru	agricultor	soldat	-
639.	Bulța Maxim	agricultor	soldat	-
640.	Bulța Alexa	agricultor	soldat	-
641.	Bolfa Alexandru	agricultor	soldat	-
642.	Buia Alexandru	agricultor	soldat	-
643.	Ciociu Leon	agricultor	soldat	-
644.	Ciociu Nicolae	agricultor	soldat	-
645.	Flore Vasile	agricultor	soldat	-
646.	Gagea Maxim	agricultor	soldat	-
647.	Gagea Macedon	agricultor	soldat	-
648.	Gabor Ion	agricultor	soldat	-
649.	Gogota Ion	agricultor	soldat	-
650.	Gagea Nicolae	agricultor	soldat	-
651.	Hăruța Gavrilă	agricultor	soldat	-
652.	Hovrea Alexandru	agricultor	soldat	-
653.	Ionaș Emil	agricultor	soldat	-
654.	Jarda Ion	agricultor	soldat	-
655.	Mutu Ion	agricultor	soldat	-
656.	Morar Alexandru	agricultor	soldat	-
657.	Niculai Maxim	agricultor	soldat	-
658.	Ogâgău Ilie	agricultor	soldat	-
659.	Petrașc Alexandru	agricultor	soldat	-
660.	Puri Alexandru	agricultor	soldat	-
661.	Prislopan Maxim	agricultor	soldat	-
662.	Rus Alexandru	agricultor	soldat	-
663.	Răzvanță Simion	agricultor	caporal	-
664.	Sfrengeu Alexa	agricultor	soldat	-
665.	Șpaimoc Alexandru	agricultor	soldat	-
666.	Șorecău Flore	agricultor	soldat	-
667.	Șorecău Alexandru	agricultor	soldat	-
668.	Sohorca Maxim	agricultor	soldat	-

PARTICIPAREA LOCUITORILOR ROMÂNI DIN LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

669.	Șpaimoc Nicolae	agricultor	soldat	-
670.	Șteopoaie Alexandru	agricultor	soldat	-
671.	Sohorca Ionel	agricultor	soldat	-
672.	Algeorge Gavrilă	agricultor	soldat	-
673.	Buia George	agricultor	soldat	-
674.	Cârcu Grigore	agricultor	soldat	-
675.	Daraban Alexandru	agricultor	soldat	-
676.	Joja Ion	agricultor	soldat	-
677.	Jarda Emil	agricultor	soldat	-
678.	Joja Filip	agricultor	soldat	-
679.	Joja Anton	agricultor	soldat	-
680.	Leuca Silivan	agricultor	soldat	-
681.	Larionesi Ion	agricultor	soldat	-
682.	Lazar George	agricultor	soldat	-
683.	Lupșor Silivan	agricultor	soldat	-
684.	Mutu Alexandru	agricultor	soldat	-
685.	Mihăilă Ion	agricultor	soldat	-
686.	Pop Maxim	agricultor	soldat	-
687.	Ruști Flore	agricultor	soldat	-
688.	Rebrean Maxim	agricultor	soldat	-
689.	Ruști Maxim	agricultor	soldat	-
690.	Râmbulea Maxim	agricultor	soldat	-
691.	Șorecău Maxim	agricultor	soldat	-
692.	Șteopoe Flore	agricultor	soldat	-
693.	Timoce Ion	agricultor	soldat	-
694.	Utalea Maxim	agricultor	soldat	-
695.	Varvari Ion	agricultor	soldat	-
696.	Mureșan Alexa (?)	agricultor	soldat	-
697.	Mureșan Simion (?)	agricultor	soldat	-
698.	Coman Alexa (Săcel)	agricultor	soldat	-
699.	Macaveiu Grigore (Rebra)	agricultor	soldat	-
700.	Cicedea George (Parva)	agricultor	caporal	-
701.	Ernst Simion (Rodna)	agricultor	sergent	-
702.	Petrehus Ludovic (Cârlibaba)	agricultor	soldat	-
703.	Motântan Iosif (Ilva Mică)	agricultor	soldat	-
704.	Leonte Vasile (Maieru)	agricultor	caporal	-
705.	Leonte Grigore (Leșu)	agricultor	soldat	-
706.	Motofelea Ion (Maieru)	agricultor	soldat	-
707.	Ursa Grigore (Maieru)	agricultor	soldat	-

DORIN DOLOGA/ ALEXANDRU DĂRĂBAN

708.	Leșan Iacob (Ilva Mică)	agricultor	soldat	-
709.	Hodoroga Domide (Maieru)	agricultor	soldat	-
710.	Hădărău Ion (Maieru)	agricultor	soldat	-
711.	Morar Iacob (Poiana)	cojocar	soldat	-
712.	Morar Ion (Poiana)	cojocar	soldat	-
713.	Lupoe Ion (Năsăud)	secretar comunal	sublocotenent	Medalia de Argint I Medalia de Bronz Crucea Carol
714.	Cărbune Zaharie (Maieru)	agricultor	soldat	-
715.	Grec Petru (Iad)	agricultor	soldat	-
716.	Bechiș Ion (Brașfalăulmde Sus)	agricultor	sergent	-
717.	Buta Anchidim (Ilva Mică)	agricultor	soldat	-
718.	Ionuț David (Ilva Mică)	agricultor	soldat	-
719.	Rebrișorean Nechita (Maieru)	agricultor	soldat	-
720.	Dănilă Ion (Mocod)	ferar	soldat	-
721.	Tahăș Ion (Monor)	funcționar	caporal	-
722.	Urs Zaharie (Năsăud)	ziler	soldat	-
723.	Urs Dumitru (Borgo Prund)	ziler	soldat	-
724.	Lacătăș Grigore (Ilva Mare)	ziler	soldat	-
725.	Mătăluc Teodor (Ilva Mare)	ziler	soldat	-
726.	Lacătăș Ilie (Borgo Prund)	ziler	soldat	-
727.	Ciocan Ion	agricultor	soldat	-
728.	Olar Ion (Rodna Nouă)	agricultor	soldat	-
729.	Olar Dănilă (Rodna Nouă)	agricultor	soldat	-
730.	Mic Dumitru (Rodna Nouă)	agricultor	soldat	-
731.	Pop Trofim (Maieru)	agricultor	soldat	-
732.	Iujan Vasile (Maieru)	agricultor	soldat	-
733.	Ban Ion	agricultor	soldat	-

August 1915, Bistrița
Plecarea cu trenul a ostașilor Regimentului 63 infanterie austro-ungară

DIN GRANIȚĂ

IARĂȘI ÎN TÂRG LA NĂSĂUD¹

Nu l-am deschis noi; l-a deschis un alt boier protipendat și mare logofăt al dreptății, comitele A. Bethlen, tot în „Reforma” nr. 352. Nu care cumva să rămâneți de la târgul acela domnilor, că acuma se vând nu numai păduri, ci și școli, fundațiuni, naționalitate, viitor politic. Una, două, cine dă mai mult?

Ei, bine, apoi nu ne înfrățiserăm înainte de 1871, nu ne sărutarăm în guriță și în ochi negri ca murele, și sparserăm paharele pe la Borsec, Vâlcele, Tușnad, Covasna, St. Giorgiu, Brașov, Sibiu, și acuma?

Acuma - iaca așa: „Frate nefrate, dară brânza e pe bani”, zice coconul mare logofăt. Și apoi ce dracu de frate? Așa erați voi de găgăuți, ca să ne credeți, că noi ne vom înfrăți cu mojiicii și cu catanorii din granița voastră? Puțină carte vă mai învățase popa vostru; se vede că nici el nu prea știe multă. Ia ascultați voi ceea ce vă voi spune eu cu omenia bună, și nu vă mai faceți urechea toacă.

Vânzarea pădurilor din districtul Năsăudului la școli, fonduri și la cele 44 de comune, a fost numai umbră de vânzare; ea în adevăr este donațiune, care vi se făcu din respect politic (firește iarăși numai de către monarh, deși cu învoirea miniștrilor). Noi suntem deciși, ca să stricăm acel târg sau mai bine, acea donațiune făcută vlahilor de către rege, și iaca pentru ce. Deși în anii din urmă am gugiulit și netezit (legyezgettük) destul pe români, i-am provocat la frățietate, adică ca să se renege, să-și apere limba lor și să o învețe numai pe a noastră, totuși simpatiile lor către voi nu au prins rădăcinile pe care le așteptaram noi. Ziarele lor sunt pline de antipatii (curat pe atâta, pe cât și cele maghiare asupra românilor); ei protesta mereu în contra aplicării limbii maghiare în administrațiunea comitatelor (și vor protesta până la finea veacului, afară de fracțiunea celor înfrățiți la 1871?). Chiar aceste școli de la Năsăud dotate (de cine?, de voi?) lucră cu tendința, ca să ne facă inamici din generațiunile june, precum au fost și patenții lor (curat ca voi în Aiud, Cluj, Oșorhei, Odorhei, etc.). În Năsăud învățarea limbii maghiare se începe numai din a V-a clasă gimnazială, din contră, învățarea celei nemțești se începe în a III-a de normă. Așadar, dacă românii nu ne învață limba noastră, cum ne vom putea înțelege noi vreodată cu ei?

Peste aceasta, devastarea pădurilor care se face în districtul Năsăudului încă și cu ajutorul caprelor, arată învederat, că românii de acolo sunt niște risipitori nebuni (oktalan tékozlás el pusztítja azt), care nu merită ca să aibă asemenea păduri; de un chiar și numai din această cauză nu trebuie să li se lase pe mâinile lor. Rău s-a întâmplat cu casarea contractului

¹ Vezi nr. 94 al *Gazetei* (Numărul trecut al *Pisanilor*).

² Foarte ușor minoritățile să învețe peste tot limba majorităților, iar mai departe, toți funcționarii să fie destituiți cu rușine, câți sunt sau așa năuci, ori leneși, ori atât de răutăcioși, încât nu învață perfect limba poporului. Asemenea trântori să nu mai trăiască din spinarea poporului.

IARĂȘI ÎN TÂRG LA NĂSĂUD

ce se încheiase cu „Actiengesellschaft für Forstindustrie“ de la Viena, care era să facă și o cale ferată de la Cluj înainte peste Năsăud la Bucovina.

Ministrul, adaugă A. B., acoperi nelegiuirea sa cu mantelul (paliul) cel larg al monarhului. Sperăm, că dieta va sparge acel târg, va anula toate părțile contractului și nu va suferi, ca să se dea un exemplu precedent care lovește în lege (?). Această liberalitate (darnici=bőkezihóg) ar fi adevărată risipă. Statul nostru să dea cu o mână ceea ce ia cu cealaltă și apoi tocmai acum nu are de unde să dea nimic. Dacă, totuși, vrem să fim generoși, apoi să dăm altă formă acestei donațiuni. De o parte, țara să fie asigurată că pădurile nu se vor mai devasta, ci se vor folosi numai în conformitate cu scopul cerut și cu legile de silvicultură; de altă parte să se ia din mâinile uniților și ale neuniților toate fondurile, toate domeniile și drepturile regalii, să se toarne și prefacă într-un fond comun, din care să se înființeze, nu școli confesionale, ci numai școli comunale, în care să învețe tinerimea tuturor confesiunilor (Maghiarește numai?).

Aceasta este opinia și fierbintea dorință a lui A. B. și a tuturor soților săi. Spre orientarea încâtva a lectorilor, care nu cunosc deloc istoria înființării regimentelor confiniare, însemnăm la locul acesta, că între anii 1762-1764, pe când s-au înființat acele regimente, cei mai mulți aristocrați ai țării s-au opus din răspuțeri și au încurcat planurile împărătesei Maria Teresa în mii de moduri. La cât pentru secui, ei nu voiau ca aceia să fie supuși la disciplină și regulamente nemțești și nu le prea plăcea ca să poarte arme nici chiar secuii țărani. Încât pentru români, apoi boierii țării mai curând ar fi voit să vadă țara devastată de turci, de ciumă și de tâlhari, precum se și întâmplase de nenumărate ori, decât să vadă arme în mâinile românilor. Ei se și provocară mereu la legile țării (Approbatæ et Compilatæ Const.) prin care românilor se interzicea strâns purtarea de arme. Apoi în zilele Mariei Teresa mai erau încă multe resturi de simpatii turcești în aristocrația Transilvaniei. Fiii curuților lui Francisc Rákóczi mai erau în viață, în etatea cea mai bună de a rebela din nou, a chema pe turci în ajutor și a restaura independența Transilvaniei sub protecțiunea sultanului. Vede oricine, că acei curuți nu puteau să sufere înarmarea românilor și punerea lor sub comanda nemțească. Aproape 90 de ani stătu o parte a populației românești transilvane în 2 regimente mari sub arme, dând contingent de 8 până la 10 mii de ostași. În acea perioadă de un secol aproape, nu a fost o singură expediție belică în care acele regimente românești să nu fi participat cu câte 6-7 mii de armați, din care uneori nici 1/3 parte nu se mai reîntorcea la familiile lor. Căutați în istoria acelor regimente și veți afla minuni de bravură, devotament și eroism; pentru cine? Pentru Împăratul, căci pe atunci națiunea lor patrie nu avea, ea era ca exilată: usque ad peneplicitum.

Așadar, acele moșii, acele păduri și fonduri au fost ale românilor, pe temeiul actelor de organizațiune a regimentelor și a răscumpărării de marele Împărat Iosif al II-lea. Însă, tocmai de nu ar fi fost, ei le-au răscumpărat și plătit de sute de ori cu sângele inimii lor. Prin urmare, împăratul ca rege și ca mare principe a fost în deplinul său drept, fondat în legile țării, nu de a vinde, ci de a dona populației românești acele păduri pe care, astăzi, niște mici tirani voiesc să le răpească de la ei și dacă năsăudenii vor fi poltroni, (Memmen), le vor și răpi. Nou, însă, ne vine să apostrofăm pe micii tirănuți cu poetul popular: Măi tătare ține-ți calul; Nu lăsa să treacă malul, Măi tătare măi!

¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XXXVI, 1873/1874, nr. 97 (20 decembrie/1 ianuarie), pp. 1-2.

DIN COMITATUL ÎNTRUNIT BISTRIȚA-NĂSĂUD

Domnule redactor!¹

Încă din toamna trecută pe când cavalerul Ferd. Hossler pătimea de un morb foarte greu în Cluj, ziarul d-voastră adusese știrea că dânsul ar fi fost suspendată din postul de comite-suprem al întrunitului comitat Bistrița-Năsăud. A fost amenințat cu suspendarea și încă după cum se crede în decursul concediului de 3 luni, cerut pentru a-și căuta de zdruncinata sănătate. Se zice că amenințarea, folosită tocmai când a trebuit, i-a îngreunat și mai tare morbul, încât nu peste mult a și murit.

Ce a putut fi cauza amenințării lui? Se dă cu socoteala că numai enunțările verbale ale concluziilor congregațiunii luate de către adunările municipale, din cauza că repausatul cunoscând toate trei limbile Transilvaniei, le și formula pe acelea în toate trei.

Cu moartea dreptului comite Hossler comitatul nostru a intrat în perioada necazului, adică în stare de provizoriu. Faimosul baron Dezideriu Banffy comite suprem al comitatului unit Solnoc-Dăbâca este astăzi totodată și prefect al acestui comitat întrunit Bistrița-Năsăud. Acest domn până în 20 decembrie a. c. nu făcuse în acest municipiu nici un lucru din care să-și poată forma cineva în conștiința vreo părere despre sentimentele și planurile lui; cu toate acestea la noi tot s-au aflat și până acum oameni care apucaseră a-i scorni renume de om drept.

Dreptatea și-a arătat-o în 21 l. c. ziua restaurării amplexurilor municipale; ziua înmormântării limbii române, că ceea ce-a fost mult, puțin respectată până acum; ziua fatală în care domnul comite Banffy prin dreptatea sa a răpit pentru totdeauna 2 posturi cardinale din mâinile românilor și anume: postul cel mai puternic pentru noi de protonotar și postul de al II-lea asesor la sedria orfanală; în care cu ajutorul cotidian, „sic volo” cu puterea a băgat doi unguri. Protonotarul de la înființarea nobilului district al Năsăudului și până astăzi așadar în decurs de 20 ani a fost cu demnitate ocupat prin zelosul și activul domn N. Beșianu, care de acum va funcționa numai ca exactor în municipiu.

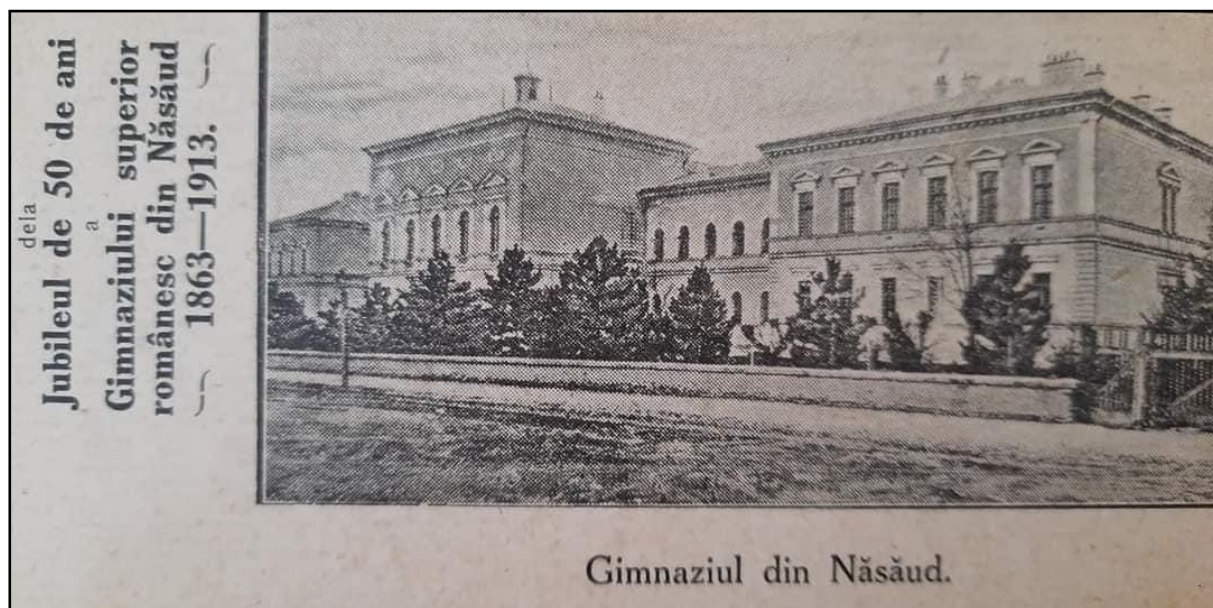
Asemenea și asesoratul ținut până acum de Doroteu Cimbulea, om de oficiu, bun de pană, care cu mare greu a devenit ales ca vice-notar la sedria orfanală. Protonotarul a trebuit pur și simplu să-și dea demisia din acel post, fiindcă nu știuse ungurește. Cu toată neștiința ungurească administrația comitatului a fost exemplară,

---

¹ *Observatoriulu*, Sibiu, Anul VI, 1883, nr. 101 (2/21 ianuarie), p. 508 (articolul este semnat cu pseudonimul *Pesimistul*).

DIN COMITATUL ÎNTRUNIT BISTRIȚA-NĂSĂUD

fiindcă a cunoscut relațiile foarte bine, atât ale românilor, cât și ale sașilor; ba pe ale acestora tocmai așa de bine ca și vice-comitele sas domnul Lani pe care, de multe ori, l-a ferit de a face pași greșiți, care ar fi avut urmări triste. Răsplata oare să fie? La postul de protonotar de protonotar a competat domnul Ioachim Mureșianu avocat și secretar al fondurilor grănicerești din Năsăud, precum și un anume Pantzel din Dej, mâna dreaptă a d-lui baron Banffy. Un lucru tare misterios a trebuit să fie, că d-l Mureșianu nici în candidare n-a venit și astfel Pantzel fu proclamat de protonotar. Nu se știe care a fost cauza acestei drăcii, după ce d-l Mureșianu a declarat celor 40 și câțiva membri români ai congregațiunii care l-au rugat să concure cum că va primi postul amintit, până acum nu se știe; dar trebuie să iasă la lumină. La postul de asesor orfanal a venit Alexandru Bodo, fost jude administrativ în desființatul cerc al Șieului Mare (Nagy-Sajo). Așadar, orașul Bistrița de aici înainte va avea mai mult cu doi unguri; iar administrația comitatului Bistrița-Năsăud a căpătat prin acești doi domni două confesiuni administrative, care de care mai mari și mai simțitoare pentru toți și, în special, pentru noi românii¹.

¹ Cele cuprinse în a doua parte a scrisorii nu le publicăm, pentru ca să nu vă facem rău în loc de bine. Dezbateți lucruri de acestea dv. pe acolo în cercuri private și cât mai des, căci și pe la d-voastră oamenii se deșteaptă foarte târziu, nu în ora a 11-a, cum zici d-ta, ci chiar și după a 12-a.

Ce oameni ați avut în comisia candidatoare? Dacă românii din comitatul Sibiului nu s-ar fi înțeles omenește cu sașii, ar fi putut să rămână fără nici un funcționar de naționalitate românească.

Este regulă generală de când lumea, că acțiuni politice n-au să preporendeze simpatiile și antipatiile, ci interesele reciproce. Să mai învățăm și noi cel puțin atâta din știința politicii.

Scriind acestea, ne aduce „Siebenb-deutsches Tageblatt” știrea pozitivă de la Bistrița, că sașii cu românii au avut înțelegeri prealabile, dar un singur sas i-a trădat, apoi că în orele de alegeri sașii și românii s-au purtat față cu prefectul ca mămăligarii. Redacția

GIMNAZIUL NĂSĂUDEAN ȘI PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Una dintre consecințele cele mai vizibile ale Primului Război Mondial a fost și aceea a amplei solidarități și generozități pe care a generat-o în că de debutul conflagrației în rândul tuturor claselor sociale. Autoritățile laice, conducătorii tuturor confesiunilor din țările participante s-au implicat într-un efort uriaș pentru a-i sprijini pe cei afectați de ororile războiului¹.

Încă de la începutul războiului gimnaziul superior fundațional năsăudean s-a implicat pe toată perioada, deși era aproape de front.

Edificiul gimnaziului a fost ocupat la 12 octombrie 1916 pentru scopuri militare, adăpostindu-se în el Spitalul cezaro-regesc din Cernăuți. Datorită acestui fapt, prelegerile s-au ținut în edificiul școlii elementare fundaționale, iar ca sală pentru direcțiune și conferințe a fost întrebuințată sălile prezidentului și de ședințe ale fondului susținător².

Corpul profesoral. În ceea ce privește corpul profesoral, unii dintre profesorii gimnaziului au fost chemați la serviciul militar:

a) Olimpiu Ghiția, ca sublocotenent al regimentului 63, apoi 103 de infanterie pe frontul galițian³.

b) Dr. Emil Precup, aspirant de cadet, în cadrele regimentului 63 Cluj⁴.

c) Victor Motogna, rezervist, care a făcut serviciu militar local în regimentul 51 de infanterie Cluj, în Praga până la mijlocul lui ianuarie 1916, iar din 1 februarie 1916 a fost concediat în interesul instrucțiunii, fiind calificat ca și capabil pentru serviciu local⁵.

d) Ștefan Scridon, glotaș în regimentul 32 de honvezi din Dej, a fost împărțit ca și călăuză pe lângă oficiul pretorial din Năsăud⁶.

e) Augustin Bena, catehet greco-ortodox și profesor de muzică, preot militar pe frontul din Polonia⁷.

Au fost azândați și scutiți de serviciul militar ca indispensabili în interesul școlii Ioan Bojoru, Dr. Valeriu Seni, Cornel I. Sânjoan, Dr. Nicolae Drăganu și Teodor Șimon⁸.

Toți profesorii care au concentrați pe front au fost înlocuiți cu ceilalți profesori rămași acasă, care au prestat acele ore suplimentare fără nici o remunerație⁹.

În Raportul întocmit pe anul școlar 1917-1918 situația cu profesorii gimnaziului chemați la serviciul militar se prezenta în felul următor:

a) Olimpiu Ghiția, ca sublocotenent al regimentului 63, apoi 103 de infanterie, după

¹Ioan Bolovan, *Primul Război Mondial și realitățile demografice din Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2015, p. 125.

²Ioan Gheție, *Raportul al LIV-lea despre gimnaziul superior fundațional din Năsăud pentru anul școlar 1916-1917*, p. 15.

³*Ibidem*, p. 16.

⁴*Ibidem*.

⁵*Ibidem*.

⁶*Ibidem*.

⁷*Ibidem*.

⁸*Ibidem*.

⁹*Ibidem*.

care iarăși regimentului 63¹.

b) Dr. Emil Precup, aspirant de cadet al regimentului 63, din 26 martie 1916 până în decembrie 1917, după care a fost clasificat pentru serviciu ușor fiind concediat².

c) Victor Motogna, care a făcut serviciu militar local în regimentul 51 de infanterie până la mijlocul lui ianuarie 1917, apoi clasificat pentru serviciu ușor a fost concediat de autoritățile militare³.

d) Cornel I. Sânjoanu, glotaș voluntar în regimentul 32 de honvezi din 16 iulie până în 22 august 1917, apoi a fost concediat de autoritățile militare ca neapt pentru serviciu militar și scutit ca indispensabil pentru instrucție pe timp nedeterminat⁴.

e) Ioan Bojoru, glotaș voluntar în regimentul 63 infanterie din 20 iulie până în 1 septembrie 1917, când a fost găsit neapt pentru serviciu militar, fiind concediat de autoritățile militare și scutit ca indispensabil pentru instrucție⁵.

f) Dr. Valeriu Seni, glotaș voluntar în regimentul 63 de infanterie din 7 august până în 19 octombrie 1917 când a fost concediat de autoritățile militare pe timp nedeterminat ca neapt pentru serviciul militar⁶.

g) Dr. Nicolae Drăganu, glotaș voluntar în regimentul 63 de infanterie, apoi din 18 iulie până în 10 octombrie 1918 când, fiind clasificat pentru serviciu ușor, a fost scutit ca indispensabil pentru instrucție până în 30 iunie 1918.

f) Ștefan Scridon, a servit ca rezervist în regimentul 32 de honvezi din 15 octombrie până în 20 decembrie 1917 când, fiind clasificat pentru serviciu ușor, a fost concediat de autoritățile militare pe timp nedeterminat⁷.

e) Augustin Bena, catehet greco-ortodox și profesor de muzică, preot militar în Cholm (Polonia)⁸.

j) Pop Leonida, instructor de gimnastică ordinar, voluntar în regimentul I de artilerie de cetate din august până în 15 octombrie 1917, când a fost concediat de autoritățile militare până la prezentarea înaintea comisiei de supra-arbitrare⁹.

Profesorul Teodor Șimon a fost azântat și scutit pe timp nedeterminat ca indispensabil pentru instrucție¹⁰.

Cu ocazia conferinței de constituire din 31 august și 25 septembrie 1918, profesorii Augustin Bena și Olimpiu Ghiția se aflau în serviciul militar.

Augustin Bena, la 27 ianuarie 1919 și-a început activitatea la liceu¹¹, iar din 13 iunie Augustin Bena, la 27 ianuarie 1919 și-a început activitatea la liceu¹, iar din 13 iunie 1919 a cerut concediu pentru perioada 15 iunie – 15 septembrie 1919 pe motivul că era angajat din

¹Raportul al LV-lea despre gimnaziul superior fundațional din Năsăud pentru anul școlar 1917-1918 publicat de direcțiunea gimnazială, Bistrița, p. 2.

²Ibidem.

³Ibidem.

⁴Ibidem, p. 3.

⁵Ibidem.

⁶Ibidem.

⁷Ibidem.

⁸Ibidem.

⁹Ibidem.

¹⁰Ibidem.

¹¹ Emil Domide, *Anuarul liceului român grăniceresc (anul întemeierii 1863), anul școlar 1918/1919*, p. 4.

 GIMNAZIUL NĂSĂUDEAN ȘI PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

---

partea Consiliului Dirigent ca profesor de muzică la cursurile pregătitoare pentru profesori², apoi ca profesor la Conservatorul de Muzică din Cluj³.

Descompunându-se armata austro-ungară, profesorul Olimpiu Ghiția a servit ca aghiotant la legiunea română în Sibiu până în 11 noiembrie 1918. La 27 ianuarie 1919 și-a reînceput activitatea didactică, pentru ca la 31 martie 1919 a fost mobilizat, intrând ca locotenent în serviciul militar activ. La 7 mai 1919 a fost eliberat de la serviciul militar, revenind la catedră ca profesor de liceu⁴.

Dr. Nicolae Drăgan a fost numit la data de 16 februarie 1919 comisar ministerial pe lângă directorul suprem din Cluj și încredințat cu ținerea de prelegeri din istoria limbii și a literaturii române la universitate, practic de la 8 martie 1919 plecând definitiv de la gimnaziu⁵.

Profesorul Leonida Pop, din contingentul 1893, a fost scutit de mobilizare la data de 25 aprilie 1919⁶.

La 10 mai 1919 profesorii Vasile Bichigean și dr. Valeriu Seni au fost repartizați de Consiliul Dirigent Române din Cluj spre a colabora în preluarea universității. În această perioadă ei erau în concediu față de gimnaziul din Năsăud, iar la 1 iunie 1919 cerând prelungirea concediului până la sfârșitul anului școlar⁷.

La 10 iunie 1919 prof. dr. Emil Precup a fost numit ca secretar la direcția cursurilor pregătitoare de profesori din Cluj, cerând concediu de trei luni începând cu 11 iunie 1919.

Conform Anuarului din 1919/1920 s-a stabilit definitiv situația cadrelor didactice care și-au cerut concediu sau au fost detașați în alte locuri, după cum urmează:

- Dr. Nicolae Drăgan – profesor universitar în Cluj;
- Dr. Valeriu Seni – director regional al învățământului secundar circumscripția Cluj;
- Victor Motogna - director la liceul de stat „Andrei Mureșan” din Dej;
- Cornel I. Sânjoan – director la liceul de fete din Sighetul Marmației;
- Dr. Emil Precup – director la gimnaziul „Petru Maior” din Gherla;
- Olimpiu Ghiția – funcționar în resortul cultelor și al instrucțiunii publice;
- Augustin Bena – profesor la Conservatorul de Muzică din Cluj;

Elevii. Elevii gimnaziului au fost prezenți pe fronturile Marelui Război, unii de bunăvoie, alții azântați și înrolați în mod oficial de către autorități. Dintre elevii care s-au prezentat de bunăvoie la serviciul militar a fost Finegariu Vasile din clasa a VII-a a anului școlar 1915-1916, fiind înrolat în regimentul 32 honvezi⁸. La începutul și în cursul anului școlar 1915/1916 au fost azântați și înrolați următorii elevi:

- Câmpan Grigore, absolvent clasa a IV-a, regimentul infanterie 63;
- Boteanu Octavian, absolvent clasa a V-a, stegar, regimentul honvezi 32, decorat

---

¹ Emil Domide, *Anuarul liceului român grăniceresc (anul întemeierii 1863), anul școlar 1918/1919*, p. 4.

² *Ibidem*, p. 5.

³ *Idem*, *Anuarul liceului român grăniceresc (anul întemeierii 1863), anul școlar 1919/1920*, p. 3.

⁴ *Idem*, *Anuarul liceului român grăniceresc (anul întemeierii 1863), anul școlar 1918/1919*, pp. 4-5.

⁵ *Ibidem*, p. 4.

⁶ *Ibidem*, p. 5.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Ioan Gheție, *Raportul al LIII-lea despre gimnaziul superior fundațional din Năsăud pentru anul școlar 1915-1916*, p. 9.

pentru vitejie cu Medalia de Argint clasa I (Galiția);

- Kirzsa (Cârja ?) Lazar, absolvent clasa a V-a, voluntar;
- Michiș Irimie, absolvent clasa a V-a, voluntar, regimentul infanterie 63, mort;
- Fodor Teodor, absolvent clasa a VI-a, regimentul infanterie 63;
- Năstase Ioan, absolvent clasa a VI-a, voluntar, batalionul 23 vânători, dispărut în

luptele din ianuarie 1915 în Galiția;

- Pop Aurel, absolvent clasa a VI-a, stegar, regimentul honvezi 32 (Galiția);
- Sigarteu Benedi, absolvent clasa a VI-a, cadet, regimentul honvezi 32, rănit

(Galiția);

- Vidican Ioan, absolvent clasa a VI-a, cadet, regimentul infanterie 63, rănit (Italia);
- Roman Gavrilă, absolvent clasa a VI-a, voluntar, rănit (Galiția);
- Frisch Romul, absolvent clasa a VII-a, cadet-aspirant, regimentul infanterie 64;
- Pahone Traian, absolvent clasa a VII-a, plutonier, regimentul infanterie 41 (Galiția,

apoi Italia);

- Pop Visarion, absolvent clasa a VII-a, cadet-aspirant, regimentul honvezi 310

(Galiția);

- Popoviciu Octavian, absolvent clasa a VII-a, plutonier, regimentul infanterie 63

(Galiția);

- Kiss Nicolae, absolvent clasa a VII-a, cadet-aspirant, regimentul infanterie 5;
- Rus Eugen, absolvent clasa a VII-a, voluntar caporal, regimentul infanterie 63;
- Anca Horia Tit, absolvent clasa a VIII-a, voluntar fruntaș, regimentul infanterie 63;
- Anton Traian, absolvent clasa a VIII-a, voluntar, regimentul infanterie 63 (Italia)¹;
- Biro Bela, absolvent clasa a VIII-a, voluntar;

- Istrate Ioan, absolvent clasa a VIII-a, cadet-aspirant, regimentul infanterie 63

(Galiția);

- Ilieș Petru, absolvent clasa a VIII-a, cadet-aspirant, regimentul honvezi 32 (Galiția);

- Nechiti Valeriu, absolvent clasa a VIII-a, sergent, regimentul infanterie 63

(Bucovina);

- Piorașiu Lazar, absolvent clasa a VIII-a, azântat, apoi bolnav și mort;

- Ștefănuțiu Sabin, absolvent clasa a VIII-a, voluntar².

În toamna anului 1915/1916 și în martie 1916 au fost azântați și înrolați:

- Zinveliu Emil, absolvent clasa a IV-a și înscris în clasa a V-a, voluntar, regimentul infanterie 63;

- Orosz Iuliu, absolvent clasa a VII-a, voluntar fruntaș, regimentul honvezi 32;

- Fetti Victor, absolvent clasa a VII-a și înscris în clasa a VIII-a, voluntar fruntaș, regimentul honvezi 32;

- Pop Eugen, absolvent clasa a VII-a și înscris în clasa a VIII-a, voluntar fruntaș, regimentul infanterie 63;

- Login Traian, absolvent clasa a VII-a și înscris în clasa a VIII-a, voluntar, regimentul infanterie 63;

- Keresztes Alexandru, absolvent clasa a VII-a și înscris în clasa a VIII-a, voluntar fruntaș, regimentul honvezi 32;

¹Ibidem.

²Ibidem, p. 10.

 GIMNAZIUL NĂSĂUDEAN ȘI PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

- Pop Iacob, absolvent clasa a VII-a și înscris în clasa a VIII-a, voluntar, regimentul infanterie 63;
- Lupu Leon, absolvent clasa a VIII-a, voluntar, regimentul honvezi 32;
- Tabără George, voluntar fruntaș, regimentul honvezi 32;
- Bota Ioan, absolvent clasa a V-a și înscris în clasa a VI-a, voluntar, regimentul infanterie 63;
- Perhaița Ioan, absolvent clasa a VI-a și înscris în clasa a VII-a, voluntar, regimentul infanterie 63;
- Botta Sever, absolvent clasa a VII-a și înscris în clasa a VIII-a, voluntar, regimentul infanterie 63;
- Budu Silviu, absolvent clasa a VII-a și înscris în clasa a VIII-a, voluntar, regimentul honvezi 32;
- Lupșan Paramon, absolvent clasa a VII-a și înscris în clasa a VIII-a, voluntar, regimentul infanterie 63;
- Șuteu George, absolvent clasa a VII-a și înscris în clasa a VIII-a, voluntar, regimentul infanterie 63¹.

Au fost azântați și au urmat cursul pregătitor pentru clasa a VIII-a gimnaziu și maturitate din 25 mai până în 25 iunie 1916, fiind înrolați în:

a) aprilie 1916:

- Szigyarto Melentie, clasa a IV-a;
- Ciuruș Iacob, clasa a V-a;
- Pop Cornel, clasa a V-a;
- Vlad Nicolae, clasa a V-a;
- Dumitru Alexandru, clasa a VI-a;
- Găvrus Alexandru, clasa a VI-a;
- Gușă Aurel, clasa a VI-a;
- Manu Valentin, clasa a VI-a;
- Mayer Anton, clasa a VI-a;
- Pop Ioan junior, clasa a VI-a;
- Roman Vasile, clasa a VI-a;
- Cuesdean Valeriu, clasa a VII-a;
- Fetti Leon, clasa a VII-a;
- Cozonac Petru, clasa a VII-a;
- Nechita Nicolae, clasa a VII-a;
- Slăvoacă Ieronim, clasa a VII-a;
- Szigyarto Augustin, clasa a VII-a;
- Tamaș Aurel, clasa a VII-a;
- Baci Pompei, clasa a VIII-a;
- Buzilă Tit, clasa a VIII-a;
- Costin Traian, clasa a VIII-a;
- Istrate Artene, clasa a VIII-a;
- Orosz Ioan, clasa a VIII-a².

---

¹*Ibidem.*

²*Ibidem*, p. 11.

b) mai 1916:

- Cosma Ioan, clasa a V-a;
- Hangea Ieronim, clasa a VII-a;
- Pașca Octavia, clasa a VII-a;
- Matei Tit Liviu, clasa a VII-a¹.

În anul școlar 1916/1917 au fost azântați și înrolați următorii elevi:

a) ianuarie 1917:

- Mizgan Procopiu, clasa a IV-a;
- Maxim Ioan, clasa a VIII-a².

b) februarie 1917:

- Retegan Pavel, clasa a IV-a;
- Burduhos Macedon, clasa a V-a;
- Jucan Aurel, clasa a V-a;
- Bob Anchidim, clasa a VI-a;
- Deac Petru, clasa a VI-a;
- Gergely Lazar, clasa a VI-a;
- Mic Petru, clasa a VI-a;
- Grivase Viorel, clasa a VII-a;
- Cosma Dumitru, clasa a VII-a;
- Onoai Nicolae, clasa a VII-a;
- Șimon Eugen Alexandru, clasa a VII-a;
- Zinveliu Cornel, clasa a VII-a;
- Mihăilaș Mihăilă, clasa a VIII-a;
- Moldovan Ioan, clasa a VIII-a;
- Oniga Grigore, clasa a VIII-a;
- Șerban Emil, clasa a VIII-a;
- Bancu Iosif, clasa a VIII-a³.

Un număr mare dintre ei s-au jertfit „pentru tron și patrie”, găsindu-și sfârșitul prin alte colțuri ale lumii, ca de pildă legendarul erou Victor Rus, dr. Avram Sedean, Ioan Antal, Grigore Boca, Vasile Oșan, Ioan Pop⁴.

Contribuții filantropice. Corpul profesoral, precum și elevii gimnaziului, au contribuit pentru scopuri filantropice în legătură cu războiul făcând colecte pentru:

- a) Pomul de Crăciun al soldaților, ajutorarea răniților cu 250 coroane;
- b) Orfelinatul din Blaj 260 coroane;
- c) Au adunat trei saci de frunze de mure;
- d) Au dăruit cărți pentru răniți în valoare cam de 50-60 coroane⁵.

Nu a fost colectă la care cărturarii nășăudeni la care să nu fi contribuit, atât cu bani, cât și cu pânză, haine calde, perine, pâine, prăjituri, iar o parte din soțiile profesorilor, îm-

¹*Ibidem.*

²*Ibidem*, p. 19.

³*Ibidem.*

⁴Ioan Gheție, *Raportul al LIII-lea despre gimnaziul superior fundațional din Nășăud pentru anul școlar 1915-1916*, p. 9.

⁵*Ibidem*, p. 11.

 GIMNAZIUL NĂSĂUDEAN ȘI PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

---

preună cu alte doamne, au umblat din casă în casă pentru colecte, adunând sume frumoase de bani, mâncare etc.

În afară de sumele subscrise pentru cel patru împrumuturi de război din anii anteriori, în cursul anului școlar 1916/1917 au subscris pentru împrumuturile V și VI:

a) profesorii.....	2.200	coroane
b) elevii.....	348,80	coroane
c) fondurile administrate de direcțiunea gimnaziului.....	10.000	coroane
d) fondul susținător.....	150.000	coroane
Total		162.548,80 coroane ¹ .

Elevii gimnaziului au contribuit și în acest an școlar, 1916/1917, la toate colectele:

- pentru Pomul de Crăciun al soldaților, ajutorarea răniților, etc.;
- au adunat cinci saci cu frunze de mure, 40 kg. de jir, 70 kg. de urzici, etc.².

Războiul a avut influență mare asupra tuturor, în primul rând asupra progresului, sânguinței, moralității și religiozității elevilor, observându-se următoarele fenomene:

- o continuă iritare care stăpâna nervii tuturor;
- schimbări în relațiile familiare și materiale în urma înrolării capului ori membrilor de familie;
- situația nesigură, îmbolnăvirea, rănirea sau chiar moartea acestora;
- dese recrutări și înrolări în rândurile elevilor care au pricinuit neajunsuri în interesul instrucțiunii școlare și care simțit săptămâni și chiar luni întregi;
- datorită scumpetei mulți elevi săraci nu s-au putut hrăni decât foarte greu și slab;
- schimbarea capacității fizice, micșorându-se totodată și dragostea de muncă;
- nesiguranța, ca în toți oamenii, a mărit și în elevi religiozitatea;
- dese nenorociri ale semenilor le-a stârnit în măsură mai mare simțul de milă³.

Primul Război Mondial a provocat Gimnaziul din Năsăud să găsească soluții la problemele cu care corpul profesoral, elevii s-au confruntat în acei ani și, cu siguranță, că aceste probleme și acțiunile întreprinse au fost mult mai complexe decât am reușit să prezentăm în rândurile de mai sus. Le-au fost alături autoritățile ecleziastice în acțiunile de colectare a ajutoarelor, solicitând populației să doneze bani, alimente și alte bunuri pentru cei de pe front, să sprijine pe cei rămași acasă.

---

¹Ioan Gheție, *Raportul al LIII-lea despre gimnaziul superior fundațional din Năsăud pentru anul școlar 1916-1917*, p. 18.

²*Ibidem*, p. 19.

³*Ibidem*, pp. 19-20.

DIN CORESPONDENȚA GENERALULUI LEONIDA POP

DR. GEORGE UZA

În revista „Cuibul Visurilor” ce apare la Maieru, județul Bistrița-Năsăud, am publicat în anul 1998, nr. 9-10, un articol despre generalul Leonida Pop, originar din Năsăud. Ascensiunea lui militară, până la șef de cancelarie imperială din Viena, a impresionat mulți năsăudeni. De-a lungul vremii s-au scris o serie de articole despre viața lui. Cel mai vechi, cunoscut de mine, este al profesorului Artemiu Publiu Alexi publicat în „Noul Calendar de Casă” din 1889 când generalul avea 58 de ani. Ulterior, scriitorul Teodor Tanco a schițat momente din viața lui în „Virtus Romana Rediviva”, volumul III. Recent, în ultimul număr al revistei cu același nume, Simion Lupșan publică date inedite din viața generalului. În „Lexiconul Mayers” este trecut cu titlul de „Feldzeugmeister” (general de armată), al doilea rang militar din monarhia austriacă.

Nu de mult, am intrat în posesia a șapte ilustrate, din care șase sunt adresate generalului de diverse cunoștințe, și una este scrisă de general surorii lui, Matilda, domiciliată în Năsăud. Cărțile ilustrate sunt scrise cu litere gotice, foarte greu de descifrat, mai ales că scrisul este foarte mărunț. O singură ilustrată este scrisă cu litere latine de către Maria Fraunhoffer din Nice (Franța) în anul 1908, anul morții sale.

Trei din aceste ilustrate sunt trimise generalului la Năsăud, între anii 1903 și 1905, fapt ce arată că în acest timp, după retragerea sa, a stat destul de mult la Năsăud. Una din aceste ilustrate este scrisă de fiica lui aflată în stațiunea balneară Franzesbad din Cehia. Atât ilustratele trimise la Năsăud, cât și în alte locuri (Viena, Bozen, etc.) sunt expediate de diverse cunoștințe din stațiuni balneare austriece (Gastein, Eschau) sau italiene (Boze – Bolzano – Arco).

Una din ilustrate este adresată generalului la New York de către o cunoștință din Chicago.

Pe toate ilustratele numele generalului este precedat de reverențe, titluri, cum sunt: von, excelență, freiherr, titlul de nobil, baron. Unii adaugă după primul sau al doilea titlul, reverența, etc., fapt ce arată că cei ce și-au permis acest lucru erau persoane foarte apropiate.

DR. GEORGE UZA

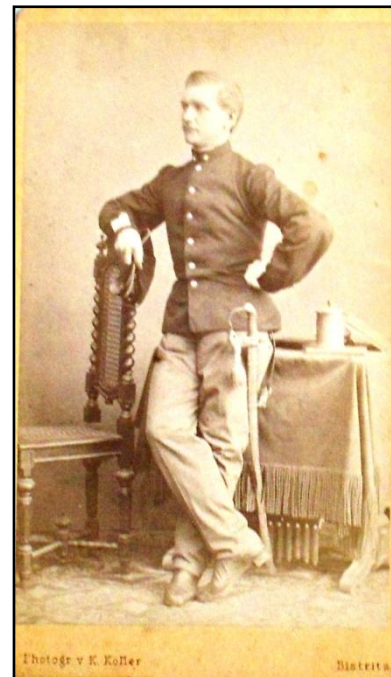
În toate ilustratele primite de general sunt exprimate urări de sănătate, bucuria de a-l revedea, etc. Am putut descifra, în totalitate o ilustrată adresată generalului la Bolzano în Italia (Bozen):

„Excelență! Mulțumirile mele cu stimă și sărutări de mâini pentru ambele cărți poștale, deosebit de frumoase. Ne bucură foarte mult că aflăm că excelența voastră este sănătos și ne vom revedea în curând. Excelență, rămân cu deosebită stimă, indescifrabil”.

Ilustrata scrisă de general surorii sale, Matilda, din Năsăud nu este datată și a fost trimisă din Arco (Italia) îi mulțumește pentru ultima ei scrisoare.

Generalul Leonida Pop s-a stins din viață la Baden, în Germania, în anul 1908. Urna lui a fost adusă la Năsăud și depusă în cavoul familiei Goldschmidt.

Amintirea acestui mare om, fiul lui Grigore Pop, rămâne în sufletele multor năsăudeni, întrucât el este român năsăudean și nu s-a depărtat de locurile natale până la sfârșitul vieții sale. Generalul Leonida Pop trebuie să intre în istoria graniței năsăudene și, de ce nu, în istoria României, mai ales că el a fost decorat și de regele Carol I al României.

DIN CORESPONDENȚA GENERALULUI LEONIDA POP

Mulțumim pe această cale, d-lui Dan-George Uza (nepotul dr. George Uza), pentru bunăvoința de a ne pune la dispoziție acest manuscris, precum și fotografiile, provenite din arhiva personală a bunicului dânsului.

TRADUCĂTORUL GEORGE COȘBUC ȘI POEMA INDIANĂ SACONTALA, DE CALIDASA

ICU CRĂCIUN

Goethe, unul din primii admiratori europeni ai *Sacontalei* a scris următoarele versuri referitoare la această celebră poveste de dragoste din literatura antică indiană:

„De vreau timpuriile flori și-a anului roade târzii,
De vreau ce-i zglobiu, răpitor, de vreau ce hrănește cu saț,
De vreau și întinsul pământ și cerul înalt să cuprind,
Sacontala, eu te numesc, și-atunci totul am spus.”

Se cunosc afinitățile lui Eminescu pentru literatura sanscrită, după cum se cunosc și cele ale lui Coșbuc, mai cu seamă că acesta din urmă a tradus, prin intermediul limbii germane, binecunoscuta *Antologie sanscrită*, publicată în 1897, la Craiova. De altfel, încă din perioada studiilor gimnaziale și liceale de la Năsăud, autorul viitoarelor *Balade și idile* a îndrăgit limbile străine. La liceul „orașului academicienilor”, *umanioarele* au fost răsfățate cu câte 4-5 ore, uneori șase, de greacă veche și latină pe săptămână. Nu întâmplător, prima traducere a *Republicii* lui Platon se datorează profesorului năsăudean Vasile Bichigean. Amintim faptul că, la 15 ani, Coșbuc a fost premiat de societatea *Virtus Romana Rediviva* pentru traducerea unei versiuni din *Odiseea*, iar mai târziu a tradus din *Bucolicele* și *Georgicele* lui Vergiliu și din *Parmeno* lui Terențiu; pentru traducerea *Eneidei* lui Homer a primit Marele Premiu al Academiei, „Năsturel”. Să mai adăugăm și faptul că din Schiller a tradus *Don Carlos*, din Dante *Divina comedie* (3 volume, în total 14233 de versuri, traduse din italiană, limbă pe care a învățat-o singur!), din Byron a tălmăcit *Mazepa*, apoi o carte de filozofie a lui John Locke, iar din Carmen Sylva (pseudonimul reginei Elisabeta a României, soția lui Carol I) volumul *Valuri alinate*. La acestea, adăugăm traduceri din poezii renascentiști: Boiardo, Ariosto și Tasso. Cert este faptul că atunci când poetul a plecat la Cluj știa greaca veche, latina, germana și maghiara.

Dar să revenim la *Antologia sanscrită* de 1050 de pagini, care cuprind *Maxime și proverbi*, meditații filozofice din *Rig Veda*, *Mahabharata* și *Ramayana*. Precizăm că în revista *Vatra*, Coșbuc tălmăcise câteva *Proverbe indice* și *Hymnuri din Rig –Veda*. *Rig-Veda* este scrisă între anii 1700 și 1100, înainte de Christos, și cuprinde imnuri de laudă adresate zeilor. Epopeile *Ramayana* și *Mahabharata* sunt niște descrieri a unei civilizații ideale, căreia poporul indian a încercat să i se conformeze în viața de zi cu zi. Neuitate rămân suferințele Sitei, înainte și după răpire, curajul și noblețea lui Rama, soțul acesteia, plecat în căutarea ei, din *Ramayana*, scrisă de Valmiki în jurul anului 600, înainte de Christos, de circa 48000 de versuri (de 4 ori mai lungă decât *Iliada*), dar și istețimea lui Sri Krșna, precum și faptele celor cinci fii ai lui Pandu din *Mahabharata*, împreună cu ale altor personaje; *Mahabharata* este cea mai veche epopee în sanscrită; ea constituie și o enciclopedie a literaturii indiene, îmbogățită de barzi și rapsozi până în zilele noastre, și are circa 215000 de versuri, de 8 ori mai mare decât *Iliada* și *Odiseea* la un loc. Toate epopeile au personaje ce reprezintă exemple de virtute, cinste, demnitate și respect, demne de urmat și astăzi.

Calidasa (Kalidasa) extrage subiectul *Sacontalei* dintr-o veche legendă. Regele Dușanta pleacă la vânătoare împreună cu suita sa. În pădure o întâlnește pe Sacontala, o tânără pustnică, de care se îndrăgostește la prima vedere. Cei doi ajung să se iubească și se căsătoresc în secret. Un pustnic le descoperă taina și este indignat că fata nu-și îndeplinește oficiile sacre, pierzându-și vremea cu preocupări frivole. De aceea, o blestemă ca iubitul ei s-o uite cu desăvârșire. Dușanta i-a dăruit Sacontalei un inel, care, purtat tot timpul pe deget, îi va arăta fidelitatea în orice clipă. Chemat de treburile publice, regele trebuie s-o părăsească. În capitală, el tânjește de dorul soției. Fiind gravidă și rămânând fără vești de la el, se hotărăște să-l caute. Însoțită de mama adoptivă, Gautami, și de fratele ei, va ajunge la palat, dar chiar în ziua aceea își pierde inelul în timp ce făcuse baie în Gange. La palat intervin intrigile, iar Dușanta începe să se îndoiască de statornicia sentimentelor ei, mai cu seamă că descoperă lipsa inelului. El se preface că a uitat-o și o repudiază, făcând, astfel, să se adeverească blestemul sihastrului. Sacontala este alungată de la curte. După câțiva timp, un pescar găsește inelul în burta unui pește. Regele își recunoaște giuvaerul și se convinge de nevinovăția ei. Cu ajutorul zeilor, el ajunge în cer, unde își întâlnește fiul și soția și se întorc tustrei pe pământ. Acesta este subiectul legendei.

Originalitatea, culoarea și profunzimea acestei capodopere în șapte acte se datorează în exclusivitate talentului acestui autor, care a trăit, se pare, între secolul 3 și 2, înainte de Christos, dar Enciclopediile britanică și americană scriu că ar fi trăit între secolul IV și V, după Christos, și că se cunosc cel puțin 9 (!) autori cu acest nume.

Actele 1-4 au loc în codru, 5 și 6 la palat, iar cel de-al 7-lea în cer. Menționăm că în antichitatea indiană, poligamia era admisă regelui și castei brahmanilor. Chiar dacă Dușanta putea să dispună de viața supușilor, el dorește să-și lege viața doar dacă are acordul fetei. În credința indiană „... pomii ce dau în floare, când sunt de tot prea tineri,/ Sunt semn pentru părinții cu fete, că vin gineri.”¹ Sacontala este fata de suflet a lui Camva, un preot sihastru, dar adevăratul tată i-a fost regele Causica. Regele ajunge la o grădină în codru, unde, ascuns după un arbore, ascultă ce discută despre măritiș trei fete: Priamvada, Anusua și Sacontala. El se dă drept trimis al regelui să verifice „dacă sihaștri mai țin porunca legii”. Exact ca în legendă, se îndrăgostește de Sacontala și este decis să renunțe la coroană numai ca să rămână cu ea, hotărât să nu mai vâneze căprioarele, prietenele fetei. În consecință, dă ordin de a nu se vâna cerbii, căprioarele și nici „bivolii sălbatici”. Sacontala este văzută astfel de Dușanta: „Cu ochii mari de lotus ș-obraji rotunzi ca luna,/ Podoabă fără seamăn a codrilor! [...] Ea nu-i/ Ca altele atâtea femei pe tot pământul!/ E ramură-nverzită de-o zi, pe care vântul/ De cea dintâie dată o tremură-ndrăgit,/ E miere negustată, e crin abia-nflorit,/ E tot ce-n lumea noastră virtute se numește”. Inițial, dragostea neîmpărtășită de cei doi îi istovește, îi îmbolnăvește. Totuși, Sacontala le destăinuiește prietenelor iubirea sa pentru rege. Fiind fată săracă, ea crede că nu este vrednică de dragostea regelui. Este îndemnată să-i scrie o scrisoare pe o frunză de lotus. În momentul când le-o citește fetelor, apare Dușanta. „Nu cunosc – zice ea – inima ta,/ Dar a mea-i de foc, știu bine!/ Patima mă-mbolnăvește/ O, nu-i suflet ce iubește/ Mai cu patimă ca mine:/ Și ce-nvăț, nu pot uita!” Răspunsul regelui este pe aceeași coardă: „Nici eu nu, ș-aș vrea să pot!/ Și mă plâng, c-am învățat-o!/ Pentru tine-i chin

¹ *Sacontala*, poemă indiană, traducere liberă după Calidasa de George Coșbuc, Ed. *Cartea Românească*, Buc., 1928, și Calidasa, *Sacontala*, poemă indiană, traducere de George Coșbuc, Ed. Tineretului, Buc., 1959. Menționăm că toate citatele sunt luate din aceste ediții, adaptând scrierea lor la cea de azi.

TRADUCĂTORUL GEORGE COȘBUC ȘI „POEMA INDIANĂ” SACONTALA, DE CALIDASA

---

iubirea,/ Pentru mine ea-i pieirea - / și tu arzi, dar, adorato,/ Eu de mult sunt ars de tot!”. Talentul lui Coșbuc de mare tălmăcitor poate fi evidențiat și printr-o declarație de dragoste a lui Dușanta: „Nu vezi tu că mă face nebun iubirea ta?/ De mă rănești cu ochii, tu mă omori cu gura./ Noi, regii, n-avem prieteni și partea noastră-i ura, - / Și cei iubiți d-un rege sunt veșnic cei ce țin/ Că regii toți sunt monștri, cu suflet de venin,/ Că-n suflet n-au iubire! Și cei mai mulți socotu-și/ Pe regi că nu sunt oameni, dar oameni sunt ei totuși!” Dorința lui de a rămâne lângă el este comparabilă cu versurile shakespeariene: „Rămâi aici în umbră! Așa cum ești, o, floare,/ Prea gingaș îți e trupul să-l porți acum prin soare/ Cu frunzele de lotus, de-ai vrea tu să mă lași,/ Ți-aș face vânt, să-ți apăr obrajii drăgălași/ De-arșiță! O, și-o vorbă de mi-ai spune!/ Iar albele picioare, de-ai vrea, tu mi le-ai pune/ În poala mea, cu mâna eu blând să le dezmiere!”. Până și zeii sunt impresionați de virtuțile Sacontalei. Într-adevăr, deși ar fi putut să dispună aducerea ei la palatul regesc, Dușanta preferă s-o cucerească prin vorbe și fapte. Scena iubirii celor doi este surprinsă de sihastrul Durvasas, care o blestemă pe fată: „Iubitul tău, pe care-l crezi/ Menit de soarte,/ Să-l ai amic până la moarte./ În brațul altora să-l vezi.” Dar, îl va anula, mai târziu, cu un altul: „Atunci să piară blestemul de la casă,/ Când va vedea Dușanta inelul de mireasă”.

În mentalitatea Priamvadei, „Femeile sunt numai podoabă pentru regi”, iar când sunt aproape coapte, bune de iubit, visează să-și cunoască făt-frumosul inimii lor. Atunci se pierd cu firea, deși trăiesc în mijlocul codrului. Stăpânită de chinurile dragostei, Sacontala descoperă primii ei fiori.

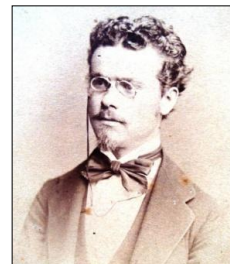
Așteptând să nască, însoțită de preotul Sarngarava, de mama sa, Gautami, și de fratele său, Sacontala va pleca la curtea lui Dușanta. Există o legătură organică între Codru și această fată, care este scoasă în evidență de tatăl vitreg, Camva: „Voi arbori sfinți, din codru de zâne locuit!/ Vestiți că ea se duce! Niciodată/ Voi n-ați avut o soră mai bună, mai legată/ Cu soarta ei de-a voastră! Ce grijă vă purta!/ Ea când avea trei picuri de apă, îi vărsa/ Pe voi, ca s-aveți hrană, iar ea răbda de sete./ Ea și-ar fi rupt vreodată cu drag să-și puie-n plete/ Vreo frunză ori vreo floare, dar nu și-a rupt din voi!/ Ah, parcă pentr-o floare toți pomii rămân goi!/ Ce dragi i-ați fost! În lume n-avea o sărbătoare/ Mai mare, decât ziua când răsărea vreo floare.” Ea știe că nu va mai avea alături: cântecul păsărilor, șopotul apelor, freamătul pădurii, adierea vântului, potecile plouate, căprioarele, murmurul albinelor și puiul de antilopă crescut de ea. Florile vor fi lăsate în grija surorilor Priamvada și Anusua. Despărțirea este grea, aidoma celei descrise în *Cântecul miresei* din folclorul românesc; Camva o îmbărbătează: „Plângând te naști, și-n urmă plângând au să te-ngroape”, adăugând: „...virtutea este cheia/ Ajungerii la bine!” El o mai sfătuiește să rămână blândă toată viața, să facă în așa fel încât celelalte femei s-o socoată „O soră, ba chiar sclavă, dar nu rivala lor!”, să-l iubească pe rege, să cinstească pe toată lumea, să nu se pripească („...judecă-ți tot pasul și nu grăbi la faptă”), să nu se încreadă în prieteni, să se încreadă doar în Dumnezeu, să-și apere averile și cinstea de dușmani, să le facă sclavilor haine, să dea, dar să nu ia bani.

În actul al 5-lea, Dușanta suferă că nu are alături de el femeia iubită; până și păsările sunt mute de durerea lui. Încep intrigile și minciunile. Ministru Vataiana îi spune că Sacontala i-a respins haina de nuntă și îl îndeamnă să renunțe la fată, fiindcă „De fete-i plină lumea, ce vrei tu poți alege - / O fată de sihastru nu-i vrednică de rege!” și, la urma urmei, este „o țărăncuță”. Generalul Bradasena îi strecoară în suflet păcatul adulterin, dar Dușanta știe că atâta timp cât Sacontala poartă inelul pe deget, nu s-a dat „Unei iubiri străine”. Treptat, sentimentele lui pentru soție se diferențiază, devine când orgolios, când generos,

când blând; indecis, îi spune lui Bradasena: „Și să-i spui,/ Că eu – dar stai mai bine! De ce să mergi?/ Ba, du-te,/ Și spune-i! Nu! Așteaptă, de ce pleci așa iute?/ Ba mergi, nu pierde timpul!” Pentru rege, îndoiala înseamnă viață, tot ce ține de ființa umană, iar știința deplină înseamnă moarte. Gautami vorbește de la egal la egal, cu demnitate cu Dușanta. Regele se prefacă că n-o cunoaște pe Sacontala, că vrea să intre prin vicleșug în viața lui. Gautami, riscându-și viața, îl înfruntă astfel: „Când te-ai legat de vorbă cu fata, cătând rost/ Să-ți făptuiești gândirea, așa-i că nu ți-a fost/ Rușine? Neagă-mi, rege, să văd și eu o dată/ Pe-un rege când mințește! Viteazule! Pe-o fată/ Săracă și orfană s-o bagi tu în pământ/ De vie! Cu puterea să rupi al ei veșmânt/ Ca să te-mbete goală! Ce ți-a păsat, ce-ți pasă/ Și azi, că biata fată era o preoteasă/ A zeilor, că dânsa în codrul sfânt trăia/ În sfântă pocăință! Te te-ai legat de ea/ Acolo, la altarul de jertfă, s-o faci mamă!/ Tu ești Dușanta? Spune-mi! Nu, nu, altfel te cheamă”, pentru ca, mai la vale, după ce regele îi pune la îndoială iubirea Sacontalei când îi cere să-i arate inelul pierdut în Gange, să fie și mai agresivă și îl blestemă: „Feri, câine! În mintea ta e lațul,/ Ca s-o sugrumi! Pe dânsa n-ai dreptul să pui brațul!/ Nevrednic ești de-atâta! Mai ai ceva să-i ceri?/ Feri, mostră fără fire și suflet! Fiară, ferii!/ Ajungă-te răsplata durerii ei nebune,/ Și țipătul ei jalnic ca blestem să răsună/ Urechii tale veșnic! S-o vezi în vis mereu!”/ [...] Tu trăind în lacrimi, să mori un blestemat!/ De-acum nici o femeie să nu te mai iubească,/ Nici un copil din tine în veci să nu se nască,/ Să nu te-asculte nimeni, s-alergi necunoscut./ În veci purtând cu tine întregul tău avut,/ Să simți nefericirea spre crime cum te trage,/ Și-n veci să nu se afle vr’un preot să se roage/ La Indra pentru tine! Zăcând să veștejești,/ Să pieri văzând cu ochii și ars să te topești/ De boale, cu trup schilav, cu ochii supti, cu graiul/ Uscat și stins, pe lume mișel, sub garduri, neplâns de nici un cant/ Și să-ți îngropi tot neamul cu tine-ntr-un mormânt!” Pentru toate aceste anateme aruncate în fața lui, regale dă ordin să fie închisă, iar Sacontala este alungată de la curtea sa.

Un pescar descoperă inelul Sacontalei în burta unei pește prins în Gange. Peste câțiva ani, regale are remușcări, devine tot mai trist, are mintea și firea slăbite, dorul și gândul îi este tot la ea, regretă modul cum s-a comportat, și nu suportă gândul de a fi departe de ea.

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

- PUBLICISTICA -

Un semn caracteristic

I

Conceptul civilizațiunii este compus din doi factori principali,
din un progres dublu, adică din progresul moral și intelectual,
care cuprind în sine întreg progresul spiritului...
Până când istețimea și știința unui popor sunt comitate de viciuri,
sau deși posedă virtuți, însă înoată în ignoranță,
până atunci nu poate face adevărat progres.
Buckleist civil din Anglia
t. I, p. 184

Întreg progresul și civilitatea omenească zace pe doi pilaștri al căror existență se datează de la început și va dura până în capăt, care în lipsa acestei baze toată dezvoltarea civilizației este efemeră... Omul, idealul perfecțiunii, copia naturii dualiste își rotește viața sa, regulat, în jurul a doi poli care, lipsindu-i, i-ar lipsi armonia vitală, nu ar fi om. Toate faptele sunt efluxul acestor două busole, a spiritului și a inimii. Rațiunea și inima trebuiesc se balansează la întreaga activitate omenească și să concureze la o ajutorare reciprocă, căci numai așa pot promova pe om de membru util în societatea omenească.

Omul dotat cu talente eminente, cu cunoștințe frumoase poate face mult pentru literatură, pentru viitorul societății, însă fiind lipsit de cultul inimii, de acel cult sacru ce cimentează membrii în un corp moral, pentru actualitatea societății este un morb contagios ce infectează întreaga societate... De altă parte omul ignorant și stupid și lipsit de cunoștință, deși poate să aibă inimă nobile, dar fără știință va putea face puțin serviciu societății. De aici, existența și progresul societății se condiționează prin cultura spiritului și a inimii totodată. Numai acei oameni pot deveni luceferii omenirii și vor fi capabili de a împinge societatea omenească pe calea progresului – care posedă ambele aceste criterii esențiale, adică la care cultura inteligenței este împreună cu cultura inimii, a focalularului virtuților.

Aceste atribute esențiale se postulează și de la popoare, de la națiuni, de la întreaga societate omenească.

UN SEMN CARACTERISTIC - I

O națiune, dacă voințește înaintare, dacă voințește viață și viitor, trebuiește ca, în paralel cu artele și științele, să cultive și preceptele eticii umane. Cu promoțiunea culturii intelectuale trebuiește să fie împreună și cea morală căci o națiune, fie chiar la culmea sa științifică, lipsindu-i moralitatea, nu e alta decât un corp fără artere, o plantă fără rădăcină, un trunchi expus putreziciunii.

De aceea aflăm că toate popoarele ajunse la un grad înalt de cultură și civilitate, despre care ne vorbește istoria pozitivă, pe lângă îmbrățișarea științelor și a artelor, s-au năzuit a înainta și moralitatea publică, a introduce precepte etice, pe aceste a le cultiva, propaga și menține cu toate forțele.

Până când Sparta avu matroane, ce răspundea luptătorilor:

„Adă înapoi tu arma sau să te aducă ea” (J.V.). Până când Atena avu Aristizi care, din iubire și devotament, să moară în mizerie și până când avu Socrați care să prefere cicută decât renegarea celor mai sublime precepte etice, prin care era atacat viciul existent, până atunci Grecia a fost domnițoarea lumii; îndată ce însă viciul începu a săpa sub fundamentul patriei și cetățenii începură a se întoarce de la cultul intereselor comune și a servi la altarul lui „Ego”; îndată ce virtuțile patriotice, virtuțile cetățenești începură a deveni denaturate și înlocuite cu vicii – clasică Elada începe a apune, edificiul gloriei și al culturii grecești se prefăce în ruine...

Până când Roma avu Corneliu, Lucrețiu și Veturiu care prețuiau virtutea femeiască mai presus decât toate clenodele și școlile cele mai scumpe, până când avu Cincinatu, Bruți, Catoni și Fabii, care din istoria patriei și a poporului roman nu pregetau a-și sacrifica toate, chiar și viața, până când corupția prin bani și demnități vane nu apucase a intra în spiritul vieții poporului roman; - până atunci Roma fu gigantică, fu mare și tare; până atunci Roma a figurat de dictatoarea lumii. Introducerea desfrâului, a corupției și a demoralizațiunii, înlocuirea patriotismului cu ambiții vane și egoism au alungat geniul protector al poporului roman, acel geniu ce a scutit cultul virtuților romane ce vor fi conservate de model pentru eternitate. Aici începe decadența gigantului. În loc de giganți se nasc piteci, în loc de eroi șarlatani, în loc de Catoni și Bruți, Catiline și Caliguli, care prostern virtutea, denaturează patriotismul, profanează moralitatea! Altarul Eticii Romane se înlocuiește cu altarul aurului, al argintului, al ambițiilor vane și al inimilor corupte.

Cu virtutea romană s-a înmormântat și poporul cel superb ce făcea să tremure lumea.

Aș putea să ilustrez asertul, cum că popoarele mari de spirit trebuie să fie mari și de inimă și cu exemplul altor popoare, dar cred a fi suficient atâta.

De aici se vede destul că cultul intelectual se condiționează reciproc cu cultul etic.

Un popor mare în știință, trebuiește să fie mare și în virtuți și în moralitate.

Toate popoarele mai înaintate de astăzi, în dezvoltarea lor progresistă, urmează această procedere.

Ponderând educația etică cu cea intelectuală și studiind valoarea practică pentru viața socială și a uneia și al celeilalte, prefer totdeauna pe omul cu știință, mai puțin însă cu o educație de inimă, cu o purtare morală corespunzătoare¹.

¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XXXVIII, 1875, nr. 5 (19/31 ianuarie), pp. 3-4.

Un semn caracteristic

II

Toate popoarele își au propriile precepte etice ce variază după varietatea modului de viață și după efectul influențelor naturale sub care sunt supuse.

Englezul Edward B. Taylor zice: „Fiecare rasă omenească își are principiile sale generale despre aceea ce este just și nejust, care precepte se perpetuează din o generație în alta în formă de legi”.

Herodot ne vorbește, că la Massageti era datina, că oamenii bătrâni să se ucidă din partea rudelor, iar din cadavrul ucisului să se prepară cel mai festiv prânz; și ceea ce ajungeau la această moarte se felicitau.

Aelian ne vorbește că la sardinieni „cei tineri erau îndatorați să ucidă cu măciuca pe bătrânii neputincioși.

La evrei și astăzi este datina de a se ajuta cei morboși la moarte, înădușindu-se cu perine.

La popoarele creștine toate acestea se consideră de cele mai mari crime contra moralității.

La australieni, americanii nordici, chinezi, hinduși și alte popoare, căsătoria între înrudiții de parte femeiască se consideră de cea mai mare crimă, fie aceea cât de depărtați, iar între înrudiții de parte bărbătească este permisă oricât de apropiați să fie.

Nu așa se întâmplă la popoarele europene.

Colonelul Dalton și maiorul Jervis ne vorbesc despre cele mai eminente virtuți belice ce le-au observat la un gen din rasa Santalilor, ce la popoarele europene arareori se află: „Până când se aude sunetul tobelor naționale, nu fac nici un pas înapoi, ci preferă a fi uciși de inamicii lor până la cel din urmă”.

Moralitatea sau imoralitatea se bazează principialmente pe două precepte etice, adică uciderea și furtul; înțelesul acestora variază la diferitele popoare în mod diferit.

Astfel la popoarele orice de la sud uciderea străinilor se consideră de virtute.

Blackmore ne enarează că un indian tânăr nu are dreptul de a purta titlul de mile până ce nu a ucis un străin.

I. G. Wood narează că un Dajak tânăr din Borneo nu se poate însura până ce duce un cap de străin.

Aici se consideră dar uciderea de străini de virtute, pe când la noi se timbrează de cea mai mare crimă.

Asemenea și cu privire la furt.

Conceptele de proprietate le aflăm variind la diferitele popoare.

La Mbayas și Zulus încă există lege „să nu furi”, însă valabilă numai pentru neamurile lor, de la alte neamuri pot fura cât le place, pot răpi, prăda și ucide.

Cesare ne vorbește că la germanii cei vechi era interzis furtul numai în propriile sate, pe când la satele învecinate nu numai conces, dar considerat chiar de virtute, un exercițiu de bravură.

La Spartanii antici nu se pedepsea furtul ca atare din vedere etic, ci pentru că furătorii nu știau ascunde destul de bine.

UN SEMN CARACTERISTIC - II

Preceptele etice ce conduc societățile Europei astăzi sunt cu totul de altă natură.

La indieni, hotenotoși și alte popoare de altă parte, virtutea ospitalității se cultivă ca și la noi, de nu mai tare: ospitalitatea este aici cea mai sfântă datorie.

În coliba Mandanului fierbe continuu oala cu fructe pentru străin.

La popoarele americane virtutea onestității în caracter este eminentă. Sproat narează că americanului din Ahts și Britisch în Columbia îi poți concede orice, fără temere de înstrăinări.

Din aceste puține se vede că regulile moralității diferă la diferitele rase și că aceste diferențe etice între rasele inferioare nu depind întru atâta de la reprezentățiunile etice abstrase, ci mai mult de la neegalitatea diverselor influențe și relații de viațuire ce se află de o parte la popoarele sălbatice, de altă parte la cele civilizate.

Etica sau morala – adică supunerea oamenilor la moravurilor și datinile societății la care aparțin, se află la popoarele civilizate mai înaintate, preceptele sale proced din vederi mai generale, mai nobile și mai sublime.

Modalitatea prin care se propagă esențialele precepte etice la diferitele popoare este foarte variată; nu numai prin religie, nu numai prin filosofie sau legislatură, se propagă datinile și moravurile unui popor sau a unei societăți, ci promoțiunea unei mulțimi de moravuri, se întâmplă numai în mod tradițional și, adeseori, acestea sunt conservate și controlate de societate cu mai multă scrupulozitate și rigoare decât cele scrise; și cu tot dreptul, pentru că acestea sunt un factor principal de la cultura omenirii... Acea ce s-a îndatinat în societate a se numi urbanitate, bună cuviință, curtoazie, etichetă, ton bun ș. a., de care auzim vorbindu-se în toate zilele, toate acestea sunt chiar așa de însemnate precepte etice la conducerea societății pe calea dezvoltării sale progresiste, ca și cele cuprinse în etica religioasă și care, prin urmare, trebuiesc conservate, controlate și apărate cu asemenea rigoare.

Dacă o societate își are un normativ etic pronunțat în orice mod și prin orice organe, acest normativ, aceste precepte trebuiesc urmărite cu toată strictețea de toți membrii, căci cu cât preceptele etice în o societate sunt mai strâns observate și mai bine cultivate, cu atâta, respectiv societatea, își dă un testimoniu de o cultură mai înaintată și mai nobilă.

De la un membru a unei societăți culte și compusă din oameni bine educați, se face justa pretenție de a-i cunoaște toate datinile și moravurile și acestea a le urmări cu toată severitatea și kla toată ocaziunea.

Conservarea și apărarea regulilor etice, de ton bun și de bună cuviință este o datorie sfântă pentru orice societate; dânsa are a combate totdeauna de câte ori se încearcă a se călca în picioare sau a se înlocui cu vicii.

Această datorie o are în special fiecare membru, cu atât mai vârtos, căci scopul societății este progresul în orice direcțiune din urmare și a moralului.

A nu combate cu toată ocaziunea călcarea preceptelor morale și ignorarea datinilor și moravurilor bune, fie acele de orice natură, ar însemna a lucra contra scopului și în detrimentul unei societăți, pentru că toate degenerările și corupțiunile se încep, de regulă, de la niște neconsiderări, neregularități mici, de la vicii neînsemnate, cărora le succed din ce în ce mai mari, până ce societatea se vede amenințată la fundament.

A interveni la căpțușirea răului în embrion este o frumoasă datorie cetățenească¹...

¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XXXVIII, 1875, nr. 6 (23 ianuarie/4 februarie), p. 4.

Un semn caracteristic

III

Să vin la poporul românesc.

Edificiul progresului, al culturii și civilizației nu poate fi asigurat pentru viitor, decât fiind stabilit pe acei stâlpi de stâncă ce se concep sub cultura etică și intelectuală.

Poporul român expus la atâtea suferințe, la atâtea amenințări funeste, cum este astăzi, numai sub flamura virtuților și a științelor își va putea solicita cu securitate triumful viitorului său; deci, dacă cultivă credința de immortalitate sa, dacă aspiră la un viitor mai mândru, mai măreț, trebuiește să vestalinizeze la altarul acestor zâne. Tot Românul trebuie să fie convins că inamicii noștri care vor a ne accelera pierirea, astăzi au abzis de la infernalul propus de altădată, de a ne ucide numai știința română sau cel puțin a ne împiedica orice program științific și a ne ucide morala publică, a înăduși orice odraslă de virtute, știind că un popor fără știință și morală, e mort.

Mijloace de corupție a virtuților noastre străbune, contrarii naționalității noastre, grație timpului și sistemului sub care trăim, au destule.

Pe câți Români nu-i vedem pierându-i dinaintea ochilor de la cauza sfântă a națiunii!? Pe câți nu-i vedem trecând și făcând servicii la străini, fiind seduși și amăgiți sau prin bani, sau prin posturi, sau prin ridicări la demnități, sau prin decorații vane?!

Știu că nu va fi cititor care să nu cunoască astfel de persoane. Nu voiesc să înțeleg aici și acele rare excepții care, deși au primit și primesc posturi și alte demnități, ce le-au prea meritat și cu toate acestea au rămas Români; - ci pe acei mulți nefericiți care, trecând în castre străine, au uitat cu totul de ale lor sacre datorii românești, luptă cu indolență contra celor mai vitale interese naționale. Corupția străinilor a mers până a ne răpi și năimi chiar organe de publicitate, precum ne este cunoscut la toți.

Nu numai dezvoltarea științelor și a artelor este periclitată la noi și încă în mod însemnat; dar mai mult suntem amenințați cu corupția virtuților ce le-am eredit de la străbuni, ca un paladiu sacru și cu care ne fălim înaintea lumii.

Nu numai apărarea dezvoltării științifice este datoria fiecărui Român, dar apărarea și întărirea virtuților românești. Trebuie să tindem la înmulțirea societății naționale cu bărbați nu numai de știință, ci decorați cu cele mai frumoase virtuți, cu oameni de caracter solid, ca stânca Carpaților, căci numai prin aceștia ne vom salva viitorul și vom forța ca triumful său să fie mai fericite decât ne este în prezent.

Apărarea virtuților de corupție, promovarea lor cu toate forțele acolo unde lipsesc, este dar o datorie sublimă pentru tot Românul, ce trebuie să o îplinească la toată ocaziunea pe calea publicității, cât și pe cale privată.

Când se observa că viciul, ce este cel mai mare morb pentru viața unui popor, tinde a se înrădăcina sau în o parte sau în alta, trebuie a se suprima de timpuriu.

Cea mai mare misiune în astă privință o are jurnalistică română; dânsa are să fulgere pe toți câți încearcă pângărirea și prostituarea virtuților românești și înrădăcinarea viciilor.

Timpul nostru pretinde cu imperiozitate de la fiecare ca să conlucreze în vena conservării și a înfloririi naționalității și a românismului și de a lupta cu intensitate și tenacitate pentru drepturile noastre eterne; progresul pretinde de a deștepta și a lumina po-

UN SEMN CARACTERISTIC - III

porul fără de a aștepta răsplata, iar recompensa ostnelilor să se reducă la liniștirea conștiinței de a ne fi împlinit misiunea, să fie mulțumita noastră cu noi înșine.

Dar de la cine am și putea aștepta noi recompensa? De la popor? Poporul la rândul său va recunoaște meritele fiecăruia și, desigur, ne va perpetua recunoștința sa prin amintirea numelui din generație în generație, altă recompensă, pe lângă toată bunăvoința, nu ne poate face.

Să așteptăm recompensa de la regim?

În alte state ar mai avea ceva înțeles așa ceva; la noi însă, știind apriori că regimul ne este cel mai înverșunat inamic, care încerca cu toată ocazia de a stinge viața naționalității noastre știind că regimul dorește și lucră la pierirea aceluia popor, pentru care faptele noastre sunt binemeritate și a aștepta de aici recompensă, prin aceasta ne-am da un testimoniu de pauperitate. Chiar și atunci când inamicii noștri ne-ar îmbia cu orduri, cruci, ranguri, titluri pentru merite patriotice, ar trebui să le răspundem cu divul Iancu: „Până când poporul meu zace în suferințe grele și e răpit de cele mai sfinte drepturi, nu primesc alte orduri și distincții decât ordul ce va nimici toate suferințele poporului și îi va reda toate drepturile și libertățile sale”.

Acei români care-și așteaptă recompensa pentru faptele lor umane și naționale de la inamicii națiunii, merg până a cerși orduri și cruci, sunt de compătimit, nici nu merită numele de Român.

Dacă cineva face fapte bune, ajută poporul la oarecare direcție a dezvoltării sale numai cu scop de a fi recompensat din partea oricui și numai ca să fie decorat cu orduri și stele sau să capete posturi, ranguri, etc., dacă cineva, zic, nu are lucrurile sale alte vederi mai nobile și demne de un Român, - un atare individ ar lucra de o mie de ori mai bine, dacă nu ar face nimica, căci în acest caz cel puțin virtutea străbună rămâne nepătată. Cel ce lucră pentru popor numai din pruritul ambiției vane de a fi decorat și încărcat cu ranguri, iar nu din îndemn abstract moral, nu din iubire către popor și cauza lui, unul ca acela nu merită a fi suferit în o societate etică, căci este cel mai periculos scorpion ce în scurt înveninează o societate întreagă și o pornește spre degenerare și corupție, iar cel ce lucră și sacrifică pentru bunăstarea poporului numai din adevărat patriotism, un atare va roși numai la cugetul de a-și cerși recompensa de la inamicii națiunii sale.

Institutede așa numite de „orduri”, chiar de la început (1350), când au fost numai religioase, iar politice au devenit scopuri unilaterale, - au fost mult puțin mijloacele cele mai eficace de corupție. Această corupție, astăzi, a devenit modă.

Românii, astăzi, mai mult ca oricând, trebuie să se ferească de acest venin ascuns. Românii, întregi și sănătoși, sunt avizați și înconjurați prin sanctitatea cauzei românismului, de a feri societatea românească de corupție, de a o feri de acel element nefericit ce încearcă a introduce viciile și, astfel, fecundă progresul nu numai pe cale intelectuală, dar încă și mai mult pe cea morală, căci poporul nostru sub această formă se poate întări în credința imortalității sale, numai pe aceste cărări va putea păși cu securitate la realizarea nobilelor sale aspirații exprese atât de frumos prin bardul românismului:

„Viitor de aur România are
Îi prevăd prin secole a ei înălțare”¹.

¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XXXVIII, 1875, nr. 7 (26 ianuarie/7 februarie), p. 3.

Un semn caracteristic

IV

La modestie accompagne ordinairement
le merite, mais l'orgueil et la presumption
accompagnent toujours l'ignorance".
Proverb francez după L. Georg

După ce mi-am expus vederile, motivele ce mă îndeamnă să consider cu atâta ponderozitate morala publică manifestată sub orice formă și a combate viciile ce se ivesc în societatea la care aparțin, fie-mi permis să vin și eu astă dată în meritul unui subiect ventilat cu atâta netemperanță de niște cucuvele, ce ni se dau un testimoniu trist despre pornirile societății noastre.

În o corespondență a mea despre consiliul universității districtuale făcusem următoarea observație:

„Modestia este o virtute frumoasă și e fericit cel ce o posedă. Cu multă părere de rău trebuie să constat că în acest consiliu la mulți inși se ivi cea mai crasă și vană ambiție”. Apoi spre ilustrarea acestui asert am continuat. „Ce să mai zici, când un protopop, fără de a aștepta ca meritele sale să fie recunoscute de alții, ceea ce o făcea desigur (de cumva le avea) cu o inversare forțează recunoașterea lor” - apoi - „ambitia vană este un viciu, un morb, care dibuie curat încă la timpul său, acesta-mi este motivul astei observații”.

Atâta am zis în nr. 95 a. tr., crezând a fi destul. Nu am amintit atunci că incidentul d-lui T. a provocat consiliul întreg de a-și manifesta indignarea prin un râs sarcastic; n-am voit să analizez dacă d. T. în adevăr are meritele pretinse; n-am amintit cu acea ocazie ca capelanul d-sale avu mari merite în cauza holerei, și d-lui nu a aflat cu cale de a recomanda pe acesta, ci pe sine; n-am amintit ca un d. preot indignat de atâta aroganță își ceruse ștergerea de pe lista recomandaților; aceste toate și altele nu le-am amintit, căci în acest caz trebuia să fac concluzia mult mai aspră și foarte favorabilă pentru d. T.

Însă, ce să vezi? D. T. se supără amar, căci am cutezat a-i combate ambiția d-sale atât de vană, ceea ce au făcut-o și alții, atât pe cale privată, cât și chiar în alte organe de publicitate. În loc de a se reculege, a-și recunoaște viciul și a-l corege, se adresă numaidecât la un tânăr din seminarul Gherlei prin o columbă cu pajură austriacă.

Teologul meu numaidecât se suflecă la lucru. D-lui din Gherla vine a vorbi despre lucruri întâmplare în Năsăud cu o siguranță rară. Apoi, dacă s-ar fi restrâns cel puțin la obiect și s-ar fi încercat a produce contraargumente certe și evidente, ceea ce o pretindea natura lucrului. Însă d. teolog începe a țese mai întâi la un esordiu frumos, despre unire – concordia, - adevăr – dreptate – ca și când d. T. în adevăr ar fi un mare apostol al acestor frumoase virtuți; apoi ne înșiră o mulțime de merite ce pretinde a le avea d. T., dintre care însă unele le-a uitat și, în fine, după ce termină pomelnicul și-l învelește în fraze goale, vine și la lucrul despre care singur avea să vorbească, căci nimeni nu l-a rugat sau provocat să înșire meritele ș. a. ale d-lui T.

D-l teolog, deci cu o rară concluzie retorică, vine a spune că d. T. a înmormântat și orți în timpul holerei, prin urmare este demn de remunerat cu cruci și stele; și prin o astfel de argumentație crede a-și fi isprăvit datoria de avocat față cu bunul său prieten. Nu m-am

UN SEMN CARACTERISTIC - IV

simțit îndatorat a răspunde la lucruri despre care nu am amintit nici o iotă, nici a încerca încât propagă d. T. unire sau neunire, concordie sau discordie ș. a.; nici încât are merite pentru biserică și națiune sau nu are; nu am făcut toate aceste chiar în favorul reputației d. T., căci și eu sunt de credință, că a-și împlini cineva datoria, nu este merit, pentru că atunci pentru faptele celor ce fac mai multe decât sunt datori, nu aflăm numire în lexicon. Iar dacă d. T. a plătit munca d-lui teolog, avută la pledoariile sale, încă nu e merit, căci a plăti lucrul este datorie. Și dacă d. T. merge până a împărți clientului său daruri ce numai episcopul i le poate da, cred că încă nu e merit, ci mai mult abuz.

La litania menționată ce am privit-o mai mult de un exercițiu în sofisme și mistificări, o beție de fraze și afirmații fără bază și fără logică, - eram determinat a da un răspuns scurt și categoric: ca aserțiunile d-sale nu sunt argumente la obiect.

Însă d-l teolog, îndată ce intră în seminarul Gherlei și – poate neavând de lucru – se suflecă din nou la apărarea clientului său și se sili a susține cu toate forțele și prin o a doua ediție de sofisme, că d-lui este și fu apărătorul dreptății și al adevărului.

Esențialul corespondenței d-sale din nr. 80 a „Gazetei” se reduce la următoarele:

1. D-lui mă provoacă să arăt păcatele d-lui T. contra bisericii și națiunii.
2. Să arăt cum că d-sa în adevăr a fost corupt pentru apărarea din „Gazeta”.
3. Susține că a peți public cruci și stele nu e păcat sau a forța pe o adunare ca să-i recunoască meritele și recomande spre remunerare cu orduri, nu este vanitate.

Aceste puncte voi să le răspund pe rând \.

Ad. 1. Nu mă simt obligat a înșira nici meritele nici păcatele d. T., afară de viciul din chestiune, despre care sigur am vorbit și altădată, - afară numai dacă nu cumva mă va provoca d. T. însuși, căruia îi stau gata orișicând spre servire; prin urmare aici am terminat.

Ad. 2. Aici întorc foaia. Nege d-l teolog de a fi primit parale de la d. T. și încă în două rânduri; nege aceasta și sunt gata a-l convinge despre adevăr prin date pozitive, prim martori și date de la poștă. Apoi a primi de la cineva parale cu scop de a-i apăra păcatele în publicitate, o numesc eu și o voi numi totdeauna corupție și aceasta voi susține-o oriunde și înaintea oricui. Prin urmare, ne-am cuitat și cu acest punct.

Ad. 3. Aici voi a concede mai întâi că d. T. în adevăr are meritul pretins de pe timpul holerei, apoi voi arăta că chiar și în acest caz a forța recunoașterea unui merit înaintea unei adunări, este din alte vederi mai înalt un viciu piramidal, o pretenție arogantă ce vădește cea mai crasă vanitate. În fine, voi arăta cu argumente matematice că meritul său pretins este, dacă nu o ficțiune, cel puțin o exagerare, prin urmare viciul devine potențat¹.

¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XXXVIII, 1875, nr. 8 (30 ianuarie/11 februarie), p. 3.

Un semn caracteristic

V

După cât îmi sunt și mie cunoscute legile de urbanitate, ce guverna societățile compuse din oameni onești, culți și bine educați, știu ca superbă ambiția și mărirea deșartă, fala, egoismul, ipocrizia, prezumția ș. a. sunt botezate de viciuri și sunt combătute aspru cu toată ocazia, la ce fiecare membru are nu numai dreptul, dar și datoria; iar de altă parte știu că abnegația, modestia ș. a. sunt virtuți stimate și respectate de toată lumea, iar profanatorii lor sunt totdeauna amar loviți și timbrați de cei mai tari ignoranți.

„Virtutea se însoțește, de regulă, prin modestie, iar ignoranța este totdeauna însoțită de orgoliu și de prezumție”, zice foarte nimerit proverbul francez.

Ei bine! Dar când un membru al unei societăți vine a-și spune meritele sale nerugat și fără a se jena, nu vedește acesta o fală, cea mai crasă ambiție sau, în genere, un viciu? Când cineva se face cu forța judecător faptelor sale, nu este aceasta o mărire deșartă, o ipocrizie și când merge până a pretinde recunoașterea faptelor sale vele nolle de merite, cerșește remunerarea lor cu cruci și stele, nu este aceasta iar o ambiție vană? În societățile ce avui fericirea a le frecventa aș primi răspuns cu un da! Prin urmare, am avut dreptul și datoria de a-l combate, ceea ce am făcut, crezând a avea de lucru cu un membru educat și cult și, prin urmare, corigibilă, căci presupunând contrariul, d. T. s-ar afla tare vătămat.

Dacă d. teolog din oarecare capriciu ar ignora virtuțile și viciile a căror cunoștință este încetățenită în societățile de oameni culți; sau dacă va zice că nu se supune la legile de urbanitate, ce pentru fiecare societate întreagă se consideră de sfinte, voi încerca a mă pune pe terenul d-sale unde-mi place a crede, că e mai vărsat.

Religia creștină este recunoscută de cea mai democratică, care împrejurare i-a facilitat la timpul său o lățire atât de însemnată și rapidă. Etica creștină, sigur numai în urma spiritului său democratic, trebuie să excludă orice vânări după orduri, stele și alte titlaturi ce contrazic principiilor sale, care sunt simptome de degenerarea societății religioase; acestea față cu toți membrii bisericii creștine, ceea ce se pretinde cu atât mai mult față cu păstorii sufletești (preoții), care țin locul învățătorului. Împrejurarea, că și chiar unii prelați bisericesti împing degenerarea preceptelor religioase și înșiși umblă după orduri, stele și alte vanități, chiar capul bisericii își arogă dreptul de a purta și sabie și cruce, - nu detrage, nici nu împiedică de a-i combate pe toți câți se abat de la misiunea lor căpătată de la fondatorul religiei, fie cel din urmă preot sau fie Pio nono.

După cât cunosc și eu etica creștină, nu-mi aduc aminte ca să se recomande undeva, ca următorii lui Christos să umble după titlaturi lumești, după orduri, stele ș. a., care toate pot să fie dăunătoare preceptelor de religie; ci din contra: „Oricine voiește să vină după mine, să se lepede de sine și să-și ia crucea sa și să-mi urmeze mie” (Matei 16, 23; Luca 9, 14; 27), apoi în alt loc: „Mai curând va intra funia corăbiei prin urechile acului decât bogatul în împărăția cerurilor”. Oare cum își explică d. teolog acestea? Nu cumva va zice ca și d. T. încă vrea să urmeze lui Christos, însă mai întâi vrea să-și capete o cruce din Pesta? Eu cred că prin acestea se explică destul de clar, că cei ce vor a fi adevărați următori ai fondatorului trebuie să se lepede de toate vanitățile lumești și să urmărească modestia și abnegația Mântuitorului care, în loc de stele, în loc de cruci, a fost însuși crucificat; se recomandă modestia, nu super-

UN SEMN CARACTERISTIC - V

bia, nu aroganța, ce fondatorul toate le-a condamnat destul de aspru.

Etica creștină ne învață că fiducia de a fi cel mai drept, este ipocrizia; lauda de sine fără cuviință este fală; ținerea și judecata prea mare despre sine se numește mărire deșartă; iubirea prea mare de onoruri, de dregătorii, de titule ș. a. este ambiție (vană); toate acestea sunt fiicele unuia dintre cele mai principale păcate despre care ne învață etica creștină.

Ei bine! Cum că d. T. s-a lăudat pe sine fără cuviință înaintea unei adunări, cum că s-a crezut a fi mai competent decât alții să judece, dacă sunt faptele sale merite sau nu, a pretins chiar să i se recunoască de atare; și cum că toate aceste le-a făcut cu scop de a căpăta onoruri, respectiv cruci și stele – după cum recunoaște și d. avocat-teolog, - toate acestea sunt fapte întâmplătoare înaintea unei numeroase adunări, ce nimeni nu le poate disputa.

Etica creștină zice: „Tot cel ce se înalță pe sine se va umili și cel ce se umilește se va înălța” (Luca 14, 10 și 14, 11), prin urmare cele înșirate vădesc un viciu condamnat de etica creștină și nu de mine; apoi: „Justiția ridică ginta, iar păcatele fac pe popoare mizere” (Prov. 14, 34), prin urmare păcatele sunt a se combate și extirpa.

Apoi ce mai voiește d. teolog? Dacă posedă numai un miligram de judecată logică, trebuie să fie satisfăcut pentru că o argumentare mai convingătoare – după mine – non datur. Apoi dreptul și datoria de a combate pe cei ce se girează de a avea o misiune religioasă sublimă, sfântă, adică misiunea de a propaga adevărul și morala și care cad, în fine, înșiși victimă la acele vicii, ce sunt chemați să le stârpească din popor, - acest drept, zic, îl are fiecare membru al bisericii, ce-l impune etica creștină, prin urmare nimeni nu mi-l poate disputa, nici d. teolog, nici altcineva.

Cred a fi demonstrat d-lui teolog și pe terenul d-sale, că purtarea d-lui T. a vădit cea mai mare vanitate. Această concluzie se bazează pe supoziția de a fi toate adevărate cele susținute de d. T. și de avocatul său, dar acum să analizăm lucrul mai de aproape.

D. T. fu atât de prudent de a nu spune în acea adunare și numărul celor înmormântați de dânsul în timpul holerei, desigur s-a temut a nu deveni pleznit cu neadevărul în față, asemenea se ferește și d-l teolog. Însă d. T., mai târziu, sub „masca multora” vine în nr. 1 al „Federațiunii”, a. c., de a spune, între alte multe neadevăruri, și aceea că d-sa a înmormântat mai mulți morți de holeră decât capelanul său, pe când din raportul oficial aflător în arhiva districtuală, precum și din conspectul detaliat ce am onoare a-l include aici, se vede apriat cum că d-sa a înmormântat numai 33, iar capelanul său 48 de morți, căzuți victime holerei¹.

Stând astfel lucrul, era nu numai convenit, dar și obligatoriu pentru d. T. ca să-și recomande pe capelan în locul său ca să capete orduri și cruci, ceea ce o făcea orice om ce iubește adevărul și dreptatea. Însă ambiția nu i-au permis să-și aducă aminte și de alții, încă și mai meritați în acest obiect.

Zău, stăm rău, ne aflăm în gura unei prăpăstii teribile, când oameni tineri și încă chemați de a fi lumina lumii, sarea pământului, apostolii adevărului, ai dreptății și ai virtuților, vin să apere astfel de fapte cu frunte senină și fără a roși.

Să ne notăm bine, că aceasta este un semn caracteristic pentru timpul nostru.

Am fost botezat atunci purtarea d-lui T. de o ambiție vană; cum va trebui să o botez

¹ Spațiul nu ne permite a publica în detaliu nici datele specificate despre numărul celor morți și înmormântați de Petru sau Pavel, nici conspectul alăturat. Asemenea a trebuit să tragem cu condeiul și peste aceea ce zic gurile rele, despre anticipațiuni de 100 fl. (Redacția)

UN SEMN CARACTERISTIC - V

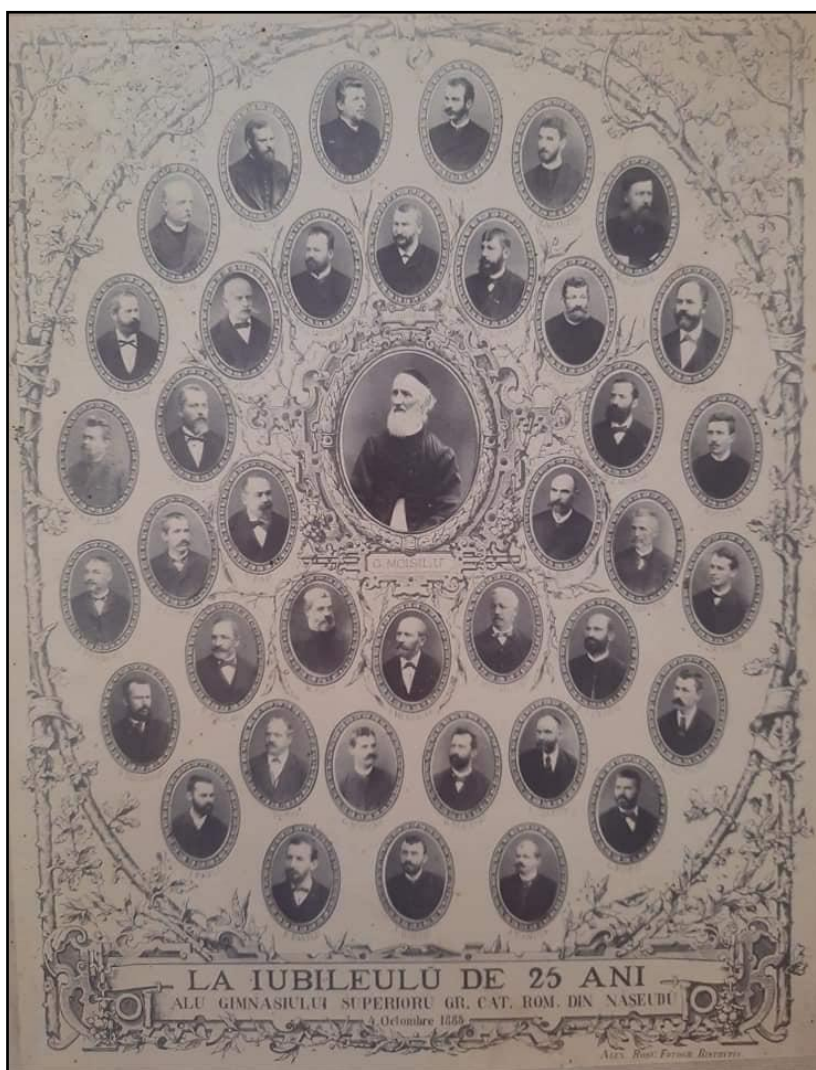
acuma după ce am analizat-o, după ce am văzut, că și cele afirmate sunt neadevăruri?!

Dacă națiunea ar avea un tribunal pentru cei ce comit astfel de fapte, aș pune fără rezervă, atât pe d. T., cât și pe apărătorul său pe banca de acuzare.

Sper că prin aceste și d-l din Gherla va fi destul de luminat. În interesul d-sale, i-aș recomanda totodată ca pe viitor să nu se bage în lucruri despre care nu este deplin și fundamentat informat; îl asigur totodată că astă-dată am avut considerații de d-sa și de poziția d-sale.

Iar d-lui T., dacă nu-mi va lua în nume de rău, mi-aș permite a-i recomanda ca pe viitor să nu ajute tinerimea cu parale cu scop ca acesta, să-i astupe păcatele, de cumva nu crede că și acesta este un merit competitor la orduri și cruci.

D-le redactor și stimat lector! Să fiu scuzat pentru că v-am obosit. Am crezut a fi de lipsă a o face aceasta la timpul său. Altcum sper a fi terminat prin acest răspuns toate duplicele și triplicele în astă temă neplăcută; - dixi¹.

¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XXXVIII, 1875, nr. 9 (2 februarie/14 februarie), p. 3.

Nachtangriff auf eine feindliche Stellung.

Post de observație pe timp de noapte

Dorite Nănașule!

Filozofările acum nu au trecere. Nici nu încerc. E destul când și cu ocaziunea Sf. Paști,
Vă doresc din depărtare: „Cristos a înviat”, Sărbători fericite!

Stimătorul fin, Iustin.

Adresată de Iustin Sohorca, din Regimentul 63 Infanterie Bistrița, domnului învățător Ioan
Marcu, din Sângeorz Băi.

(Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud, Fond Învățător Ioan Marcu –
Aducem mulțumiri d-lui Imre-Károly Tar pentru fotografiile și pentru traducerea textelor de pe cărțile
poștale)

Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI

ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229